

PLATFORM

TALENT

2024

stimuleringsfonds creatieve industrie
presenteert ontwerptalent 2024

stimuleringsfonds creatieve industrie
presenteert ontwerptalent 2024

VOORWOORD

DIVERSITEIT EN INNOVATIEKRACHT

Het stimuleren van talent is sinds de oprichting van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie als speerpunt van beleid onomstreden. Talentontwikkeling staat namelijk aan de basis van een diverse en innovatieve culturele en creatieve sector. Met ons programma Talentontwikkeling hebben zich in de afgelopen twaalf jaar inmiddels meer dan vierhonderd startende ontwerpers, makers en architecten professioneel kunnen ontwikkelen. Daarmee hebben ze elk hun stempel gedrukt op de creatieve industrie.

Op Platform Talent viert het Stimuleringsfonds de veelzijdigheid en innovatiekracht van deze groep makers. Zij verdiepen zich met unieke visies en een persoonlijke aanpak in actuele maatschappelijke thema's en technologische vernieuwingen. Hun werk biedt een frisse blik op hoe ontwerp kan bijdragen aan een meer duurzame, rechtvaardige en inclusieve toekomst.

De Regeling Talentontwikkeling biedt makers uit de volle breedte van de creatieve industrie via een beurs de vrije ruimte om zich op artistiek en professioneel vlak verder te ontplooiën. Via thema's als milieubewustzijn, mentale gezondheid en zelfexpressie, en door nieuwe (ontwerp)methodieken en uitingsvormen te onderzoeken, hebben zij het afgelopen jaar niet alleen geïnvesteerd in hun eigen ontwikkeling, maar ook bruggen gebouwd naar andere disciplines en sectoren. We zien dit jaar opnieuw hoe waardevol samenwerking is binnen de creatieve industrie. Er zijn bijzondere kruisbestuivingen ontstaan tussen bijvoorbeeld traditionele ambachten en digitale technologie, wetenschap en kunst, architectuur en theater, maar ook lokaal en internationaal.

Zo wil Amos Peled met inzet van een echografieapparaat interactie met medische technologie stimuleren. Voor zijn poëtische 'echofilms' gebruikt hij het menselijk lichaam als abstract medium voor het vertellen van verhalen. Katharina NejdI experimenteert ook met

nieuwe vormen van interactie tussen gebruiker en techniek, waarbij ze *creative coding* inzet als ontwerptool. Als 'luisterend architect' onderzoekt Sjoerd Willem Bosch hoe het dagelijkse zich verhoudt tot grote landschappelijke vraagstukken. En Laëtitia Delauney en Aurélia Noudelmann van Le Bateau betrekken in hun participatieve werkplaats de queer community bij het maken van een boot.

We zijn meer dan nieuwsgierig naar wat de uitgelichte makers in deze publicatie de komende jaren teweeg gaan brengen. Laat je inspireren door de ideeën en het werk van deze nieuwe generatie.

Veel plezier!

Syb Groeneveld
directeur-bestuurder
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

INHOUD

VOORWOORD	1	LE BATEAU	60
INLEIDING	7	LENA WINTERINK	62
ALESSANDRA SCALORA	10	LUKAS ENGELHARDT	64
ALYSON SILLON	12	MACIEJ WIECZORKOWSKI	66
AMOS PELED	14	MARIA FRAAIJE	68
ANGE NEVEU	16	MD-2 ARCHITECTS	70
ANNA TORRES	18	MICHELANGELO WINKLAAR	72
ANNA ZAÑ	20	MICHÈLE BOULOGNE	74
CHEN-YU WANG	22	MICHIEL TERPELLE	76
CHENDA FEKKES	24	MILENCO DOL	78
COTECREATE STUDIO	26	NIELS DE BAKKER	80
DAE UK KIM	28	QUIANA CRONIE	82
DENZEL VEERKAMP	30	RO BUUR	84
DRIES VERBEKE	32	ROSALIE APITULEY	86
DUNYA ZITA	34	SAMUEL RYNEARSON	88
EMMIE MASSIAS	36	SANDIPAN NATH	90
ENZO AÏT KACI	38	SÉBASTIEN ROBERT	92
FATIMA OULAD THAMI	40	SHANELLA BLEECKE	94
IKE MELCHIZEDEK	42	SJOERD WILLEM BOSCH	96
JAMES NOYA	44	STUDIO-METHOD	98
JAZMON VOSS	46	SUN LEE	100
JENNY KONRAD	48	TESSA VAN DEN EEDEN	102
JEROEN ALEXANDER MEIJER	50	TOFE AL-OBAIDI	104
JESSE VAN DEN BERG	52	TYCHO	106
KATHARINA NEJDL	54	ZOBAYDA	108
LAMIAE EL HAJJAJI	56	ZUZANNA ZGIERSKA	110
LASHAAAWN	58	COLOFON	113

INLEIDING

De tentoonstelling *Stimuleringsfonds presents talent*, die te zien is op de *Dutch Design Week 2024* in Eindhoven, toont het werk van veelbelovende makers, ontwerpers en architecten die via de Regeling Talentontwikkeling een jaar lang aan hun artistieke en professionele groei hebben gewerkt. Met een rijk programma van *talks*, workshops, performances, tours, videoportretten en interviews geeft de tentoonstelling inzicht in de ontwikkeling die de makers het afgelopen jaar hebben doorgemaakt.

De programmering rond deze expositie is vormgegeven door Isabel Sheridan, die eerder dit jaar voor het Stimuleringsfonds ook de programmering van een publiek talentontwikkelingsevenement in het Nieuwe Instituut verzorgde. Sheridan is programmamaker en moderator met een fascinatie en scherp oog voor de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van kunst, technologie en identiteit. Voor Stimuleringsfonds presents talent bedacht zij drie kernthema's waar de diverse ondersteunde praktijken aansluiting bij vinden: *Technologie & Internet*, *Identiteit & Emancipatie*, en *Klimaat & Natuur*.

We spraken met Sheridan over het programma, deze nieuwe lichting makers, de rol van de creatieve industrie in het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen, en haar visie op het belang van talentontwikkeling in deze sector.

HOE ZIJN DE DRIE THEMA'S VAN DE TENTOONSTELLING TOT STAND GEKOMEN?

'De thema's zijn eigenlijk organisch gegroeid uit wat ik zag in het werk van de talenten,' legt Sheridan uit. 'Afgelopen februari, toen we werkten aan het programma van *Stimuleringsfonds presents talent x Nieuwe Instituut*, zag ik ruwweg dezelfde drie lijnen in de praktijken van de lichting talenten van 2023 als in die van dit jaar. Deze onderwerpen zijn niet alleen actueel en maatschappelijk urgent – wat ze interessant maakt voor het publiek – maar sluiten ook goed aan bij de thema's van Dutch Design Week dit jaar. Bovendien bieden ze een breed kader waar elk talent zich op een eigen manier toe kan verhouden. Als programmamaker geeft me dat de vrijheid om eindeloos te variëren in de samenstelling van *talks* en andere programmaonderdelen.'

WELKE UITDAGINGEN KWAM JE TEGEN BIJ HET CUREREN VAN ZO'N DIVERSE GROEP MAKERS, EN HOE HEB JE DIT AANGEPAKT?

Sheridan lacht: 'Het is altijd puzzelen hoe je een programma kan creëren dat werkt voor zowel de makers als het publiek. Je hebt te maken met een groep mega getalenteerde en interessante mensen, maar niet iedereen voelt zich comfortabel om *en plein public* iets te presenteren of te vertellen. Daarnaast moet het natuurlijk inhoudelijk sterk zijn, maar je moet ook rekening houden met de beperkte tijd en aandacht die bezoekers hebben tijdens Dutch Design Week. Je kunt mensen bijvoorbeeld niet vragen om urenlang naar een panel te luisteren, hoe interessant het onderwerp ook is. Als programmamaker moet je balanceren tussen al deze factoren en tegelijkertijd proberen om de essentie van ieders werk en visie tot zijn recht te laten komen.'

OP WELKE MANIER KOMT DE DIVERSITEIT AAN MAKERS EN DISCIPLINES BINNEN DEZE REGELING TOT UITING IN HET PROGRAMMA VAN STIMULERINGSFONDS PRESENTS TALENT?

'De lichtung van 2024 is ongelooflijk divers,' zegt Sheridan enthousiast. 'Of het nu gaat om discipline, interesse, achtergrond of doel; ze zijn allemaal uniek. Sommige makers laten hun werk liever voor zich spreken, terwijl anderen juist beter tot hun recht komen in een gesprek. Daarom is het zo waardevol dat we zowel een tentoonstelling als een uitgebreid programma hebben. Het is een uitdaging, maar ook extra leuk om voor iedereen een plek te creëren waar ze zich goed bij voelen, en waarbij het publiek denkt: "Wow, dat wil ik zien". Als programmamaker en moderator is het mijn taak om de talenten de kans te geven over hun werk te vertellen en in gesprek te gaan met het publiek, op een manier die bij hen past.'

WELKE ROL ZIE JE WEGGELEGD VOOR DE CREATIEVE INDUSTRIE IN DEZE MAATSCHAPPIJ?

'We moeten goed beseffen dat de creatieve industrie niet in een vacuüm bestaat, maar deel uitmaakt van een wereld die zich moet verhouden tot de actuele maatschappelijke vraagstukken. We zijn onderdeel van het probleem, omdat we nu eenmaal op deze aarde leven, maar we kunnen ook onderdeel zijn van de oplossing. In het statement *TE ZIJN OF NIET TE ZIJN* roept dramaturg en filosoof Thomas Lamers kunstenaars op om een positieve impact op het klimaat te maken. Hij benadrukt dat juist kunstenaars de potentie hebben om een verschil te maken, omdat zij zowel voor als achter de schermen invloed kunnen uitoefenen en fungeren als maatschappelijke aanjagers. Daar geloof ik ook sterk in.'

TOT SLOT, WAT HOOP JE DAT BEZOEKERS MEENEMEN ALS BELANGRIJKSTE INZICHT OVER TALENTONTWIKKELING IN DE CREATIEVE INDUSTRIE?

'Ik hoop echt dat bezoekers inzien hoe cruciaal het is om te investeren in jonge, slimme, creatieve denkers. Dat is juist nu extra belangrijk, gezien de sociale en maatschappelijke uitdagingen van deze tijd en onder het huidige politieke bewind', zegt Sheridan. 'Deze mensen helpen de maatschappij scherp te blijven en denken vaak net even *out of the box* over hoe we omgaan met bijvoorbeeld het

klimaat, eenzaamheid, vergrijzing of (on)gelijkheid. We hebben vaak de neiging om ons vertrouwen volledig in technologische innovatie te leggen, maar ik geloof dat kunstenaars en ontwerpers een even vitale rol kunnen spelen. Hun frisse blik en onconventionele aanpak kunnen doorbraken brengen waar we die het hardst nodig hebben. Om de uitwisseling tussen deze talenten en het professionele werkveld te stimuleren, organiseren we dit jaar op Dutch Design Week ook enkele tours langs verschillende projecten die door het Stimuleringsfonds zijn ondersteund. Zo brengen we de startende makers, ontwerpers en architecten actief in contact met relevant publiek.'

ALESSANDRA SCALORA

10

'Bijen zoemen op een frequentie die kalmerend werkt voor mensen'

'Wist je dat bijen zoemen op een frequentie die kalmerend werkt voor mensen? Bijen brengen meer dan alleen honing.' Imker, maker, museumdocent en moeder Alessandra Scalora leert veel van 'haar' bijen. Sinds 2016 staat ze als zelfstandig imker wekelijks op het dak van Het Ketelhuis en het Van Abbemuseum in Eindhoven. Ze zocht meer rust en vond dat bij haar bijen, die een letterlijk tegengeluid bieden aan de maastroom van gedachten in haar hoofd. 'Als ik bij de bijen ben, dan is mijn hoofd stil. Hier ontstond ook het idee voor mijn project *Humbled by Bees*. Ik wilde onderzoeken of ik verfpigmenten kan maken van in de bijenkast achtergebleven stuifmeel.'

Fast forward naar Sicilië, waar Scalora een groot deel van haar jeugd doorbracht in de welig tierende tuin van haar opa en oma. Eén doel van haar project was om vrouwelijke imkers in de spotlights te zetten. Ze maakte afspraken met lokale imkers, en haar Italiaanse nicht - fotograaf - zou de boel documenteren. Maar het liep anders. Haar nicht was verhinderd en een imker bleek gestopt. Bij Scalora sloeg de stress toe. 'Het dwong me om scherp en snel te schakelen, maar mijn project werd er beter van. De feministische inslag paste niet helemaal. Het verhaal dat ik wil vertellen is groter en gaat ook over mijn wortels hier in Sicilië.' Het was haar grootste uitdaging: omschakelen, focus aanbrengen en faalangst bestrijden. Ze verschoof haar aandacht naar het maken van natuurlijke pigmenten. 'Naast mijn eigen stuifmeel verzamelde ik lokale bloemen en stenen en assen van vulkaan de Etna.' In Rome en Den Haag leerde ze hiervan natuurlijke verf en inkt te maken.

Tien kunstwerken maken, elk gevat in een lijst van hout uit haar bijenkast: dat was eerst Scalora's doel. Nu kijkt ze anders naar haar eindproduct. 'Het onderzoek, dat meer tijd in beslag nam, is óók onderdeel van het eindresultaat. Het liefst leg ik dat proces vast in een boek.' Maar eerst haar kunstwerken: Scalora schildert met haar eigen verf en drukt met haar inkt de houtsnedes die ze zelf maakte, van patronen die ze in de bijenkasten aantreft. 'In Italië waagde ik me aan houtbewerking. Na dit jaar wil ik leren houtdraaien, om mijn eigen honingpotten te maken.' Alle facetten uit haar verhaal - over het belang van de bij in breedste zin - komen samen. Want in alle eerlijkheid: zonder de bij had Scalora haar jeugd heel anders beleefd. 'Dat de tuin van mijn opa en oma vol stond met fruitbomen, is mede te danken aan de bij.'

11

'Van stuifmeel uit de kas maak ik pigmenten voor verf en inkt'

Foto door Jordi de Vetten

12

ALYSON SILLON

Multidisciplinair ontwerper Alyson Sillon haalde in 2022 haar bachelordiploma grafisch ontwerp aan de Gerrit Rietveld Academie. In haar praktisch bundelt ze een interesse in sociale thema's – vaak gerelateerd aan subculturen en mode – met grafisch ontwerp en performancekunst. De waarden die Sillon met haar werk en haar huidige project wil overbrengen zijn *empowerment*, verlichting en verbinding. Sillon: 'Met *Before/after* wil ik laten zien hoe technofeesten momenten van transformatie of zelfontdekking kunnen zijn. Ik neem het publiek mee op een persoonlijke reis en deel mijn inzichten. Zelf gebruik ik op een party bijvoorbeeld geen geestverruimende middelen, ik zie de rave als een manier om de beperkingen en capaciteiten van mijn lichaam te verkennen, vergelijkbaar met een sport-/trainingsessie.'

'Ik neem het publiek mee op een persoonlijke reis'

Sillon deed uitgebreid onderzoek naar dance en de verandering daarvan. 'Oorspronkelijk was raven voor jongeren een manier om zich los te maken van de gevestigde orde. De raves waren illegaal, onregelend, hedonistisch, donker, transcendentiaal. Het lijkt of de bezoekers hun lichaam zonder schaamte lieten bewegen. Nu heeft het zich ontwikkeld tot een industrie, waar beroemde dj's en lichtshows een belangrijke plek innemen. Ik heb het gevoel dat deze setting de intimiteit van het moment kan beïnvloeden waardoor bezoekers zich niet helemaal durven te laten gaan. Ik vraag me af hoe we deze gemeenschappelijke behoefte en de extase, die er vroeger moet zijn geweest, opnieuw kunnen introduceren.'

13

Het eindproduct van Sillons project – een reis door de nacht – is een experiment waarin ze zal proberen om publiek tijdens een event diepe emoties te laten ervaren. 'Voordat de dj gaat draaien, is er een warming-up met meditatie en een inspirerend kunstmoment, zodat de deelnemers zich met zichzelf en met elkaar kunnen verbinden.'

De afgelopen tijd werkte Sillon verder aan research, aan verhalen die het onderzochte onderwerp theoretisch omkaderen en aan een spirituele klok met twaalf objecten van plexiglas, die de verschillende momenten van een rave kenmerken. 'Met deze multisensorische installatie, gebaseerd op de esthetiek van afrofuturisme en Egyptische symboliek, wil ik de zwarte en queer roots van technomuziek benadrukken.'

De laatste projectfase is die van het ontwikkelen van de choreografie en het aangaan van samenwerkingen met een dj en artiesten. 'Ik moet uit mijn artistieke bubbel stappen en andere creatieven vragen om mijn visie te delen. Het is een spannende en uitdagende fase van overgave en vertrouwen op het eindresultaat. Hopelijk leidt dit experiment tot een concept dat ik op verschillende locaties kan presenteren.'

'Raves kunnen momenten van transformatie of zelfontdekking zijn'

AMOS PELED

Het is in eerste instantie zijn nieuwsgierigheid die hem drijft. 'Neem alleen al de esthetiek van medische machines, zoals een echografieapparaat', vertelt Amos Peled gretig. 'Daarmee kun je de schoonheid ervaren van hoe het is om de binnenkant van je lichaam te bekijken.' De multidisciplinaire kunstenaar houdt zich bezig met experimentele muziek, audiovisuele installaties en performancekunst. Geboren in 1997 in Israël, groeide Peled op in een ziekenhuisomgeving, waar hij als patiënt omringd werd en gefascineerd raakte door medische systemen. Deze ervaringen vormen nu de basis van zijn werk. 'Ik heb veel nagedacht over hoe je creativiteit kan introduceren in de medische wereld', legt hij uit. 'Toen ik een echografiemachine kon kopen voor vijfhonderd euro, besloot ik dit apparaat vanuit een artistiek perspectief te gaan verkennen. Ik ben begonnen de machine als een camera te gebruiken om mijn eigen lichaam te filmen. Vervolgens ben ik patiënten en medisch personeel erbij gaan betrekken om tot creatieve processen te komen waarbij de technologie kan worden ingezet.'

'Neem alleen al de esthetiek van een echografieapparaat'

14

Zijn aanpak voor dit creatieve gebruik van medische apparaten wekte de aandacht van meerdere instellingen, waaronder de Universiteit Utrecht, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, Wilhelmina Kinderziekenhuis, UMC Utrecht, Leids Universitair Medisch Centrum, en de nieuwe Utrechtse School, die de potentie hiervan zien. Inmiddels toont Peled op (film)festivals in binnen- en buitenland verhalende en poëtische 'echofilms' waarbij hij het menselijk lichaam gebruikt als abstract medium voor het vertellen van verhalen, waarin de organen personages en landschappen worden. Eind september 2024 neemt hij ook deel aan *Betweter festival*, waar bezoekers de mogelijkheid krijgen hun eigen lichaam van binnen te zien.

'Ik wil de gezondheidszorg verrijken door multidisciplinaire benaderingen en creatieve samenwerkingen'

In zijn ontwikkeljaar ging hij ook een samenwerking aan met kunstenaar Job Santé met wie hij het Creative Laboratory for the Exploration of Medical Technology (CLEMT) opzette. 'De kern van CLEMT is het creëren van situaties waarin patiënten op een creatieve manier gebruik kunnen maken van medische technologie. Ik zou de gezondheidszorg willen verrijken door multidisciplinaire benaderingen en samenwerkingen.' CLEMT wil ook workshops organiseren in de medische wereld om het creatieve gebruik van medische machines te delen. Door dit te doen, hoopt Peled de hiërarchische relatie tussen artsen, patiënten, het lichaam en medische technologie te deconstrueren. Dit proces is een bewuste poging om de medisch beperkte interpretaties van het lichaam uit te dagen, waarbij subjectieve vooroordelen worden geïnjecteerd in kaders van vermeende objectiviteit—waarbij waarheid met feit, kunst met wetenschap wordt vermengd.

15

16

ANGE NEVEU

May your eyes never look away, may your genitals always be lubricated (porn, pixels, power and the panda desire economy) is de titel van het ontwikkelplan dat Ange Neveu indiende. Hoewel de artistiek onderzoeker uit Rotterdam, die afstudeerde aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag, dit jaar aan maar liefst drie projecten wilde werken, is er één onderdeel waarnaar deze titel specifiek verwijst. Neveu: 'Ik wilde graag een documentaire maken op basis van mijn eerdere onderzoek naar pandaporno. Ik ben een kind van het internet en een *hoarder*, dus toen ik een video met pandaporno tegenkwam, kon ik het niet laten hem op te slaan in mijn archief. Al snel daarna begon ik deze video's obsessief te archiveren om te proberen te begrijpen waar ik naar keek, namelijk hoe dierentuinen de voortplanting van in gevangenschap levende reuzepanda's stimuleren door hen pornografische beelden te tonen en ze hun spieren te laten trainen zodat ze beter kunnen paren.'

'De samenwerkingen hebben mij veel gebracht'

17

De film van Neveu is een korte, fictieve documentaire over het leven van de vrouwelijke reuzepanda Mei Xiang die in de National Zoo in Washington D.C. woonde. De panda beviel in totaal van zeven welpen, waarvan er vier volwassen zijn geworden. Neveu: 'Ik vertel het verhaal vanuit drie perspectieven: de bewakingscamera's, het publiek en tv-journalistiek. De film gaat in op de asymmetrische relaties tussen mens en dier, gedwongen voortplanting en commodificatie.' Om ervoor te zorgen dat de docu, die *Drowned in likeness* als werktitel heeft, zowel in kunstruimtes als in filmruimtes vertoond kan worden, volgde Neveu verschillende cursussen waaronder 'script schrijven' en 'experimenteel filmmaken'. Ook wilde Neveu een onderzoekstraject starten over invasieve planten en queer migranten - 'twee groepen die zichzelf in stand houden in vijandige omgevingen' - én was er de wens om een nieuwe samenwerking aan te gaan om diens eigen onderzoeksmethoden te analyseren. Hierdoor werd een strakke planning noodzakelijk en kreeg niet elk afzonderlijk project de tijd die het volgens Neveu nodig had.

'Ik archiveerde video's van pandaporno om te kunnen begrijpen waar ik naar keek'

Toch heeft het jaar hen veel gebracht: 'Het meest lonende vond ik de samenwerkingen. Dat is iets waar ik in het verleden echt mee worstelde, maar ik ben ontzettend blij met de mensen die ik heb ontmoet en wat ze hebben kunnen bijdragen. Ik hoop dat we in de toekomst blijven samenwerken.'

ANNA TORRES

Anna Torres beweegt zich op het vlak van architectuur, onderzoek en kunst. Sinds kort onderzoekt ze in haar ontwerp-praktijk de rol van wat ze een 'ruimtelijke detective' zou willen noemen. Vanuit haar atelier heeft Torres uitzicht op de Warmoesstraat, op de Amsterdamse Wallen. De buurt met zijn mythen en symbolen, rijke geschiedenis, vele gemeenschappen en machtsstructuren fascineert haar en speelt een belangrijke rol in haar werk, dat draait om de thema's ruimtelijke rechtvaardigheid, feminisme, *queerness* en seksualiteit in stedelijke ruimten.

Torres omarmt de gelaagdheid en rauwheid van de onderwerpen waar ze zich op richt. Ze gelooft sterk dat plaatsen, mensen en concepten niet moeten worden gladgestreken of smakelijker gemaakt om serieus te worden genomen of om zorg waard te zijn.

Om de complexe machtsstructuren in het gebied te begrijpen werkt Torres samen met sekswerkers. 'Mijn doel als architect is om niet vóór de sekswerkers te werken maar mét. Sekswerkers zijn professionals op hun gebied en moeten in de samenwerking als zodanig behandeld worden. Ik probeer te inventariseren hoe deze groep zich in ruimtelijke zin manifesteert, hoe we collectief ruimte kunnen maken voor genotsaanbieders door scenario's van hoopvolle verbeelding en hoe we deze bevindingen op een begrijpelijke manier kunnen communiceren. Ik verbind deze aspecten op verschillende manieren, van *soft mapping*, tekenen, schilderen en collages maken tot deelname aan politieke gesprekken en het organiseren van creatieve gemeenschappelijke workshops. Zo moedigde ik in een *worldbuilding*-sessie sekswerkers aan om de werkplek van hun dromen te verbeelden. Dit gebeurde al knippend en plakkend, in een gezellige en veilige setting. Het was prachtig!

Torres wil alle input uit onderzoek, sessies, projecten en een reflectie daarop samenbrengen in een publicatie, die tegelijkertijd een liefdesbrief aan de buurt zal zijn. Ook werkt ze aan een videogame over De Wallen. Momenteel is ze *architect in residence* voor HXSSY, een kunst- en cultuurcollectief dat de relatie tussen queer sekswerkers, kunstenaars, burens en de gemeenschap op De Wallen wil versterken door kunst. Onlangs had Torres ook haar eerste samenwerkingsproject met Studio Ventura, met wie ze een alternatieve, queer *dark room* creëerde voor het *Pornceptual*-evenement. 'Ik merkte hoeveel voldoening het geeft om iets één-op-één te bouwen. Graag wil ik vaker bezig zijn met dit soort praktische, snelle en tastbare projecten, en verschillende samenwerkingen en rollen uitproberen. Dit geeft een waardevol inzicht in wat je inbrengt en laat je nadenken over je eigen praktijk.'

'De publicatie zal ook een liefdesbrief aan De Wallen zijn'

Foto door Jacqueline Fuijkschot

20

ANNA ZAŃ

De uit Polen afkomstige Anna Zań studeerde in 2021 af als architect aan de Academie van Bouwkunst in Amsterdam, waarna ze aan dezelfde academie ging doceren. Ook zette ze haar eigen ontwerp- en onderzoekspraktijk op. Zań: 'Mijn boodschap is: we moeten zoeken naar manieren om te bouwen zonder de natuurlijke hulpbronnen uit te putten. Verhef het gewone, maak gebruik van grondstoffen die over het hoofd worden gezien, waardeer deze op en hergebruik ze. Bijvoorbeeld door mineralen en *biobased* materialen zoals stro, hout en cellulose te combineren met "afvalgrond", afgegraven in onze steden.'

Naar dit laatste doet Zań sinds 2023 samen met Elise Laurent onderzoek. Dit jaar werkte ze verder aan het project, met de naam *Building cities from waste soil*. Zań: 'In steden wordt veel grond afgegraven voor het uitbreiden van metrolijnen, het bouwen van nieuwe wijken en het verdichten van bestaande buurten. Deze ontginning is nodig om een veilige fundering te garanderen. Wat als deze grond de primaire grondstof voor nieuwbouw zou worden?'

Zań bestudeerde de grond die in Nederlandse steden werd opgegraven. Hoewel dit vooronderzoek begon met slechts zes steden, was het ontdekte scala aan klei- en leemsoorten dat in de gronddepots werd gevonden zeer breed. Van verschillende zee- en rivierkleisoorten tot donkere okerkleurige leem uit het zuiden, elk zeer specifiek voor het landschap van de stad waar het vandaan komt. Verder werkte ze samen met Rokus Oskam (Oskam VF) om de grond te testen en toe te passen voor de productie van ruwe samengeperste bouwstenen van aarde. Zań: 'Door compressie ontstaat stevige en duurzame bouwstenen. Deze fabricage gebruikt slechts één procent van de energie die nodig is voor de productie van traditionele bakstenen.'

In het project *Nieuw Oud Oost Leeuwarden*, genoemd naar de wijk, werkte ze met M3H Architecten, DS Landschapsarchitecten, Oskam VF, Homes Factory en Strotect aan een prototype voor sociale, betaalbare, geprefabriceerde, *biobased* woningbouw met een gezond binnenklimaat. 'We ontwikkelden geperste leemsteen en klei-stropleister om de huizen van binnen en buiten mee af te werken. Hiervoor combineerden we *biobased* materialen zoals stro, hout en cellulose met hoogwaardige zeelei, die op de locatie zal worden afgegraven om ruimte te maken voor water. Deze hoopvolle uitkomsten werden getoond op de *Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam 2024*.' Zań merkt op: 'Materiaalonderzoek, lesgeven, publiceren, tentoonstellingen... Wat ik de afgelopen tijd heb geleerd, is dat niet alleen ontwerp opdrachten, maar meerdere activiteiten deel kunnen uitmaken van mijn praktijk.'

'We moeten zoeken naar bouwmethoden die natuurlijke hulpbronnen niet uitputten'

21

CHEN-YU WANG

Door hard te werken aan haar toekomst als ontwerper en kunstenaar verzoende Chen-Yu Wang zich met haar verleden als *factory girl*. De drie rollen vullen elkaar aan, ziet ze nu. Als voormalig fabrieksmeisje uit Taiwan kreeg ze het harde werken met de paplepel ingegoten. Maar ze ontwikkelde ook een scherpe blik op conflicterende situaties, kapitalisme en de oosterse en westerse kijk op deze zaken. Als voormalig fabrieksmeisje uit Taiwan ontwikkelde Wang namelijk een scherpe blik op conflicterende situaties, kapitalisme en de oosterse en westerse kijk op deze zaken. Dit alles brengt ze in haar werk onder de aandacht. 'Ik gebruik textiel, sculpturen en installaties om westers publiek bewust te maken van de arbeidsomstandigheden en de menselijke verhalen achter de producten die ze dagelijks gebruiken. Na mijn afstuderen besepte ik dat ik ook de stemmen van andere fabrieksmeisjes wilde laten horen.' Dat besloot ze te doen met *The rest factory*.

'Het verhaal dat ik vertel gaat over de arbeiders achter artistieke processen'

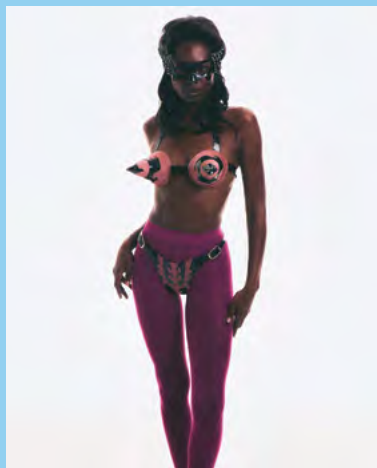
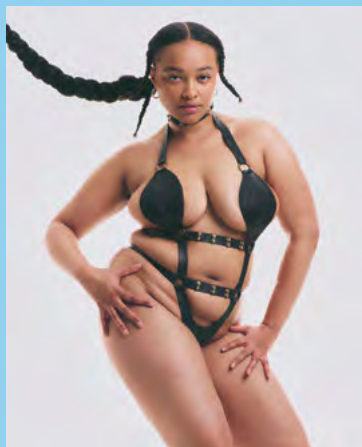
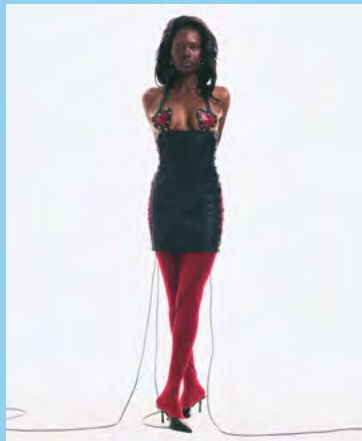
22

The rest factory is, naast oplossing en ideologie, een aanklacht tegen de kapitalistische wereld. Het daagt bestaande bedrijfsmodellen uit door 'rust' als kernmethode te introduceren en te streven naar een reflectief en creatief productiesysteem. 'Ik geloof dat we met kunst een verschil kunnen maken in de wereld. Mijn doel is om een zelfvoorzienend, sociaal collectief te starten waarvan fabrieksmeisjes direct een volwaardig onderdeel zijn, met een eerlijk loon en waardig werk.' Handen en voeten geven aan dit plan was Wangs grootste uitdaging dit jaar. 'Ik blijf herdefiniëren, zoekend naar de juiste vorm en samenwerkingen.' Zo passeerden cursussen geluidstherapie, geluidskunst, sociaal ondernemen, antropologie, lithografie, zeefdrukken en weven de revue dit jaar.

Wangs verblijf in India zorgde voor waardevolle inzichten. 'In Calicut ontmoette ik wevers Beena en Ramu, die met een vliegend schietspoelweefgetouw werkten. Het meditatieve geluid van het weven - *dhat dhat dhat* - inspireerde me om het te visualiseren. Ik tekende op het geluid van het weefgetouw, waarvan ik ook opnames maakte, en weefde als het ware met mijn pen.' Wang liet de wevers haar tekening zien en vroeg hen om het werk ook te signeren. 'Het verhaal dat ik wil vertellen gaat over de arbeiders achter dit soort artistieke processen.' De ritmische weefgeluiden brachten Wang terug naar haar jeugd in de fabriek. Daar waar ze werd 'geprogrammeerd' om hard te werken, zegt ze. 'Hard werken zit in mijn genen. Ik vraag me af of ik in staat ben om te rusten.' Het is een kwestie van tijd voordat Wang met *The rest factory* de plek realiseert waar ze zo naar verlangt. Een plek waar haar ziel kan rusten.

'Met mijn werk wil ik mensen anders naar arbeid laten kijken'

23

24

CHENDA FEKKES

Chenda Fekkes studeerde drie jaar geleden af aan het Hout- en Meubileringscollege als 'creatief vakman' met een specialisatie in schoenmaken. Ze vond een baan als orthopedisch schoenmaker, waarin zij vooral bezig was met reparaties en aanpassingen. Maar in haar vrije tijd werkte ze aan eigen creaties: leren maskers en lingerie, als seksueel bevrijdende modeaccessoires die de drager empoweren. Ze maakte ze op bestelling en verkocht ze via Etsy. Dat was niet het ideale platform, maar over haar ontwerpambities twijfelde ze niet. Al voordat de aanvraag bij het Stimuleringsfonds werd toegekend zei ze haar baan op. 'Ik kon gewoon niet wachten,' zegt Fekkes, 'Ik móest gewoon onderzoeken of ik dit kon professionaliseren.'

Het afgelopen jaar richtte Fekkes zich op het ontwikkelen en positioneren van haar *brand*, dat haar tweede naam heeft gekregen: Chisenga. Ze vond een atelier achter de Tolhuistuin in Amsterdam-Noord en ging daar aan de slag met meer dan maskers en lingerie. Ze ging ook op zoek naar het juiste leer voor een grotere collectie, ze vond dat bij een leerlooierij in Napels. Er kwamen leren rokjes, topjes, broekjes en zelfs een leren bruidsjurk bij, en een website met de juiste *look and feel*. 'Tot nu toe werden mijn maskers en lingerie vooral gebruikt als *styling props* voor fotoshoots van anderen,' vertelt Fekkes. 'Ik ben samen met een *creative director* moodboards gaan maken en aan het *rebranden* geslagen. En nu heb ik beeldmateriaal in mijn eigen stijl.'

Die stijl beschrijft ze als stoer, feministisch, met een knipoog naar fetisj. 'Ik zie Chisenga niet als een *fetish brand* maar als een modemerken geïnspireerd op de *fetish club-kid* en punkcultuur. Ik was altijd al gefascineerd door maskers, en wil die graag wat toegankelijker maken. Tijdens de fotoshoots heb ik de houding van de modellen die de *pieces* aantrekken zien veranderen. Ze voelen zich sterk en aantrekkelijk. Ik zie superkrachten in hen ontwaken. Dat is fantastisch om te zien.' Met haar nieuwe website hoopt zij een breed publiek te bereiken. 'Ik wil sexy mode maken die tegelijkertijd afrekent met de *male gaze* en het standaard schoonheidsideaal.' In aanloop naar de lancering in augustus is Fekkes alweer bezig met de volgende stap. Ze heeft een cursus gevolgd bij de wereldberoemde schoenmaker René van den Berg: 'Ik ben samen met hem een schoen aan het ontwikkelen met een hak geïnspireerd op een *sextoy*. De rest is nog een verrassing, die schoen is er bijna.'

'Ik zie superkrachten in de modellen ontwaken'

25

'Ik móest onderzoeken of ik dit kon professionaliseren'

COTECREATE STUDIO

26

María José Jara Veragua (Cotecreate Studio) vertrok acht jaar geleden uit haar moederland Chili om de wereld te verkennen en kwam in 2019 na omzwervingen in Nederland terecht. Binnen een maand startte ze haar eigen bedrijf, omdat ze niet alleen de taal wilde leren, maar ook iets wilde ondernemen. 'Ik begon mijn eigen bedrijf in een sector waarin ik nog nooit had gewerkt: kunst. Omdat ik geloof dat kunst een gemeenschappelijke taal is die iedereen begrijpt. Ik wilde verbinding maken met de gemeenschap en dit leek me ideaal.'

Het was een steile leercurve waarbij Cote niet alleen haar weg vond in een nieuwe omgeving, maar ook een nieuw vak leerde en een netwerk opbouwde. Ze ontwikkelde razendsnel een praktijk als illustrator en sociaal kunstenaar en werd in 2020 voor drie jaar stadskunstenaar van haar woonplaats Leeuwarden. Tegen het einde van deze periode vroeg ze de talentontwikkelingsbeurs aan om haar praktijk verder te ontwikkelen. Gedurende dit jaar voelde ze dat het tijd was voor een volgende stap: 'Mijn sociale instelling drijft mijn bedrijf, maar ik zocht naar een diepere betekenis achter mijn werk.'

Tijdens een recente kunstenaarsresidentie in Chili beseftte ze dat ze zich ondanks haar harde werk en waardering voor haar kunst niet helemaal thuis voelt in Nederland. Ze ontdekte dat haar werk altijd gericht is geweest op het geven van ruimte en een stem aan anderen, zonder haar eigen verhaal te erkennen. 'Wat ik ontdekte, is dat het belangrijkste niet alleen integreren is, maar het creëren van een gevoel van erbij horen. De betekenis van mijn werk ligt bij de mensen en hun ervaringen. Kunst is een middel om dit te bereiken, niet mijn doel.'

Ze startte een onderzoek naar verbondenheid door te schrijven, illustraties te maken en interviews te houden met mensen uit Nederland en Chili. Ze vraagt respondenten om enquêtes in te vullen of tekeningen te maken van wat verbondenheid of uitsluiting voor hen betekent. Inmiddels heeft ze ruim honderd bijdragen verzameld die ze wil gebruiken om een methode te ontwikkelen voor het vergroten van begrip over uitsluiting in de samenleving.

In de volgende fase plant Cote een expositie met persoonlijke verkenningen van het thema verbondenheid in tekst en beeld. Tijdens Dutch Design Week wil ze een interactieve presentatie maken waaraan bezoekers hun eigen bijdrage kunnen leveren. Daarnaast overweegt ze in gesprek te gaan met nieuwkomers in Nederland en haar methode door te ontwikkelen om ook hen te helpen zich thuis te voelen.

'De betekenis van mijn werk ligt bij de mensen en hun ervaringen'

27

'Ik geloof dat kunst een gemeenschappelijke taal is die iedereen begrijpt'

DAE UK KIM

28

De van huid, haar en seksueel getinte vormen gemaakte objecten van Dae Uk Kim laten weinig aan de verbeelding over. Maar het is veel meer dan dat. Het doel van Kims ontwikkeljaar was om de storytelling rondom zijn werk te verbeteren. 'Ik maak fysieke objecten, maar mis daarbij communicatie met mijn publiek.' Door interactie wil hij zijn verhaal beter overbrengen en vooral: zelf beter begrepen worden. Dat begrip miste Kim, afgestudeerd aan de Design Academy Eindhoven, tijdens zijn jeugd in het conservatieve Korea. 'Vooral niet voelen en verlangens onderdrukken' was het devies. Alles wat hij toen moest wegstoppen – identiteit, genderexpressie en keuzevrijheid – komt nu tot uiting in zijn gemuteerde 'karakters'. Dat diversiteit en acceptatie belangrijke thema's zijn in zijn werk, is daarom niet verrassend.

Kims *Mutant project* verbeeldt zijn verborgen verlangens. 'Als kind wilde ik het liefst spelen met lang haar, nagellak en hoge hakken, maar ik realiseerde me al jong dat dat niet gewenst was. Ik voelde het ongemak van familieleden en op school bleek al snel dat ik anders was dan andere jongens.' In Nederland was er veel meer vrijheid, maar toch lukte het Kim niet direct om zichzelf te uiten. 'Mijn omgeving veranderde, maar ik veranderde moeilijk mee. Gevoelens van schaamte overheersten. Daarom gebruikte ik objecten om mezelf te uiten, als alter ego.' Over die diepere laag in zijn werk wilde Kim dit jaar leren vertellen, door middel van onder andere video en performance. 'Daarom vroeg ik MAISON the FAUX om hulp. Visuele kunsten, van performance tot mode en objecten, verenigen zij in een sterk verhaal.' Niet als mentor, maar als samenwerkingspartner wilde MAISON the FAUX Kim iets leren. Het laatste jaar werkten ze aan twee projecten en er staat nog een groot project op de planning. 'Het was een geweldige kans. Ik leerde over hoe zij een visueel verhaal maken. Het project *Timelesstime* bijvoorbeeld werd geopend met performance, installaties en video.'

'Ik gebruikte objecten om mezelf te uiten, als alter ego met huid, haar en hoge hakken'

Dit jaar leerde Kim anders naar zijn eigen aanpak kijken. 'Eerst dacht en werkte ik in objecten, nu denk ik eerst na over het concept en het visuele pakket waarvan mijn objecten onderdeel zijn.' Hij geeft zichzelf nu toestemming om te doen waar hij goed in is én van geniet. 'In mijn plan schreef ik dat ik zelf wilde leren filmen en monteren. Nu zie ik dat dat niet nodig is voor een sterk verhaal. Ik hóef niet alles zelf te kunnen. Als bedenker en bewaker van een concept zoek ik specialisten die mijn boodschap en objecten ondersteunen. Zodat ik een sterker verhaal kan vertellen.'

'Ik zie mezelf als bedenker van een concept en zoek specialisten die mijn verhaal ondersteunen'

29

DENZEL VEERKAMP

30

'Ik voel me nu meer comfortabel om mij te uiten over mijn twee culturen'

Modeontwerper Denzel Veerkamp groeide op in Amsterdam, met een Nederlandse moeder en een Surinaamse vader. Hij had vaak het gevoel tussen twee culturen in te leven. 'Doordat ik nog nooit in Suriname was geweest, kreeg ik steeds meer vragen en de behoefte om de geschiedenis en de verhoudingen tussen de twee landen uit te zoeken.'

Met een open blik begon Veerkamp aan zijn reis. Voor het eerst ontmoette hij zijn opa en andere familieleden, en dompelde hij zich onder in de cultuur en het leefgebied van zijn voorouders. Als modeontwerper wilde hij zijn bevindingen vervolgens in mode vatten. 'Het viel me op dat Surinaamse vrouwen vaak pronken met traditionele klederdracht bij speciale gelegenheden, en mannen helemaal niet. Zo raakte ik geïnteresseerd in de zelfexpressie van de Afro-Surinaamse man en kwam ik erachter dat er bijvoorbeeld geen mannelijk *koto* kostuum bestaat.'

Het *koto* kostuum, een Afro-Surinaams kledingstuk dat veel mensen herinnert aan de koloniale tijd, zou destijds herontworpen zijn door de mannelijke kolonisator, omdat vrouwen niet meer met ontbloot bovenlichaam rondom het huis mochten werken. Vrouwen communiceerden non-verbaal met elkaar door middel van de draagwijzen van de *koto* en *angisa* (traditioneel hoofdstuk). Veerkamp wilde uitzoeken wat expressie vandaag de dag inhoudt. In onder andere het Nationaal Archief in Paramaribo dook hij de archieven in. Brieven, krantenartikelen, magazines, foto's, kleding, alles wat hij vond nam hij tot zich. Met gevoelens van adoratie, verbijstering, verwondering en trots maakte hij een vertaalslag naar nieuwe ontwerpen. Tijdens Keti Koti liet hij in het Amsterdamse zorgcentrum waar zijn oma woont bewoners model lopen, met onder andere een *angisa*, waarmee Veerkamp eind 2023 officieel zijn diploma haalde.

Het is nog wel een uitdaging om de ontwerpen uit te voeren. Gebruik van bestaande materialen is namelijk een cruciale pijler in Veerkamps werk. 'In Suriname beseftte ik dat er culturele en spirituele gebruiken zijn rondom het dragen van tweedehands kleding. Surinamers dragen geen tweedehands kleding als het niet van een direct familielid is. Omdat je niet weet wat de mens die het droeg heeft uitgespookt. In de Surinaams Creoolse cultuur gelooft men in het spiritueel reinigen van jezelf door middel van *wassies*, dit zijn geparfumeerde badjes die negatieve energieën wegspoelen. Ik neem dat graag over en gebruik nu Florida water om de negatieve energieën van de vorige drager eruit te wassen.'

'Je weet niet wat iemand heeft uitgespookt'

31

32

DRIES VERBEKE

Dries Verbeke (Driever) beweegt zich op het grensvlak van ambacht en innovatie. Hij omschrijft zijn werk als 'toegepaste kunst'. Hoewel dit misschien een ouderwetse term lijkt, is zijn werk verre van gedateerd. Verbeke creëert objecten die meer zijn dan alleen gebruiksvoorwerpen; ze hebben altijd iets extra's, zoals een lamp samengesteld uit spullen van de weggeefwinkel of een *infinity* tafel met gelaserde motieven, ledstrips en (doorkijk)spiegels. 'Wat ik probeer uit te drukken met dit soort dingen is: alles is veranderlijk, alles is verwonderlijk,' zegt hij over zijn werk. Zijn fascinatie voor mechanica komt duidelijk naar voren in zijn ontwerpen. Inspiratiebronnen zijn onder meer de uitvindingen van Leonardo da Vinci, de (vliegende) voertuigen van Panamarenko en de bewegende strandbeesten van Theo Jansen.

Oorspronkelijk geschoold als grafisch vormgever, heeft Verbeke zich verder ontwikkeld tot een veelzijdige ambachtsskustenaar. Hij leerde zichzelf houtbewerking, metaalbewerking, lassen en lasersnijden; vaardigheden die hij nodig had om zijn ideeën tot leven te brengen. Dankzij zijn ervaring met grafische programma's zoals *Illustrator* kon hij relatief gemakkelijk overstappen naar 3D-tekenprogramma's. Met het toenemen van zijn vaardigheden groeiden ook de projecten, in afmeting, maar vooral in complexiteit en laagheid.

Ondersteund door de talentontwikkelingsbeurs, heeft Verbeke zich dit jaar ten doel gesteld om zijn werk interactiever te maken door technologie zoals elektronica, sensoren en *Python*-programmering te integreren. 'Het idee is om daar de mens letterlijk van invloed te maken op het werk, zodat de aanwezigheid ervoor zorgt dat het werk gaat reageren met sensoren,' legt hij uit. Deze toevoeging geeft zijn werk een nieuwe dimensie, waarbij de interactie tussen kunst en beschouwer centraal staat. Hoewel hij onlangs voor het eerst vader is geworden, heeft dit zijn ambitie niet verminderd. Zijn plannen om cursussen in *Python* en robotica te volgen zijn door de komst van zijn zoon tijdelijk op de achtergrond geraakt, maar hij blijft zichzelf verder ontwikkelen met behulp van online tools zoals *ChatGPT* en door hands-on projecten, zoals het opknappen van een oude elektrische bakfiets, om zijn kennis van elektronica te verdiepen.

Verbeke heeft daarnaast een nieuwe passie ontdekt in educatie. Door het geven van workshops aan kinderen van verschillende leeftijden, heeft hij ervaren hoe inspirerend het is om kennis te delen. Deze educatieve praktijk wil hij de komende jaren verder ontwikkelen, naast zijn creatieve projecten. 'Ik wil dingen maken die onze tijd overleven. Die over honderden jaren niet alleen technisch functioneren, maar ook nog steeds betekenis hebben.'

'Ik wil dingen maken die onze tijd overleven'

33

'Alles is veranderlijk, alles is verwonderlijk'

DUNYA ZITA

Persoonlijke ervaringen en gedachtes zijn vaak het vertrekpunt van Dunya Zita. Ze gebruikt haar praktijk vervolgens als een instrument om zich te verdiepen in en te filosoferen over onderwerpen waarin ze geïnteresseerd is.

Begin 2024 vertrok Zita voor twee maanden naar Marokko, het land van haar vader. 'Hij verhuisde begin jaren negentig naar Nederland en ik heb altijd willen weten hoe het is om daar te wonen. Ik wilde ook tijd doorbrengen met mijn familie, die op mijn vader na allemaal in Marokko zijn gebleven.' In haar project *Mejmou3en* (samen) verweefde ze verhalen en gevoelens rond de thema's spiritualiteit, verbinding, familie, taal en de connectie tussen lichaam en geest.

Ook geloof komt daarin aan bod. In tegenstelling tot haar familie in Marokko is Zita niet Islamitisch opgevoed. 'Terwijl ik observeerde hoe geloof dagelijks een belangrijke rol speelt in hun levens, onderzocht ik mijn eigen spirituele overtuigingen, ervaringen, gedachtes en de overeenkomsten en verschillen met mijn familie. Een belangrijke uitdaging in dit project is het gebrek aan een gedeelde taal. Hoewel dit enerzijds de kracht van verbinding belichaamt, die gesproken en geschreven taal overstijgt, bemoeilijkt het tegelijkertijd de kans om de relatie met mijn familie te verdiepen.'

Dankzij haar instrumenten lukte het Zita om onvoorwaardelijke liefde, de Marokkaanse cultuur, (tweede generatie) migratie, gemeenschap en het gebrek aan een gedeelde taal voor het voetlicht te brengen. In haar werk combineert ze fotografie, film, audio en poëzie. 'Schrijven is voor mij een manier om mijn onderbewuste te onderzoeken en intuïtief de diepere lagen van mijn gedachten, gevoelens en vraagstukken te onthullen. Ik richt me ook graag op de verschillende mogelijkheden en manieren van communiceren die op een ander *level* een bepaalde verbinding te weeg kunnen brengen die taal overstijgt. Via iemands energie bijvoorbeeld.'

Een belangrijk onderdeel dit jaar was ook haar onderzoek naar de verbinding tussen lichaam en geest en het idee dat het lichaam fysiek emoties en ervaringen kan opslaan. 'Hierin vind ik juist het lichamelijke aspect interessant, deels door mijn eigen ervaringen en omdat we hier in het Westen meer zijn gefocust op het verstand terwijl de kennis van het lichaam naar mijn idee minder aandacht krijgt.'

De verbinding tussen het rationele denken en de gevoelswereld loopt als een rode draad door Zita's leven en werk. 'Met een rationeel denkvermogen kan je heel veel bedenken, maar je gevoelswereld is meer instinctief en veelal onbewust veranderlijk. Het is een wisselwerking tussen ervaringen, emoties en lichamelijke reacties.'

34

'Gebrek aan een gedeelde taal met mijn familie is een uitdaging'

'Rationeel kan je veel bedenken maar je gevoelswereld is instinctief'

35

EMMIE MASSIAS

Het plan was om onderzoek te doen in Ho Chi Minhstad, Vietnam, naar de verbinding tussen de Nederlandse imperiale oester, de Vietnamese parelmoerleg en de Franse exploitatie daarvan. De in Frankrijk en Vietnam opgegroeide ontwerper en onderzoeker Emmie Massias is geïnteresseerd in dit eeuwenoude Vietnamese ambacht, evenals in culturele invloeden, neo-imperialisme en de koloniale wortels van het Europese perspectief. Haar ontwikkeljaar liep anders, want de kans deed zich voor om te werken met wilde klei en vulkanisch gesteente.

Massias, die vooral met keramiek werkt, had al een tijd de wens om met wilde klei aan de slag te gaan, toen het als vanzelf op haar pad kwam. 'Ik werkte als werkplaatscoördinator bij de Franse artistieke instelling Domaine de Boisbuchet, waar ik makers uit Mexico ontmoette. Er ontstond een vriendschap, die leidde tot een uitnodiging voor een keramiekresidentie bij Casa Ceniza in Guadalajara. Daar werkte ik vier maanden lang onder begeleiding van Maxine Álvarez, bekend om haar onderzoek naar wilde klei en natuurlijke asglazuren.' Massias leerde hoe ze wilde klei identificeert, 'oogst' en verwerkt. Ze creëerde haar eigen materialen, waarbij ze een bibliotheek van glazuren aanlegde van fijngemalen vulkanisch gesteente, as en houtskool. 'Het was een enorme omschakeling, van werken met industriële, kant-en-klare materialen naar deze werkwijze.'

Met de wilde klei die ze zelf vond, werkte Massias aan een serie die de vage grenzen tussen conservering en behoud onderzoekt. Het resulteerde in haar eerste solotentoonstelling in Guadalajara. Met een reeks workshops, over het gieten van wilde klei met modulaire mallen, gaf ze iets terug aan de gemeenschap. Daarbij leerde Massias een cruciale les: de impact van de gemeenschap op succesvolle samenwerking. 'In Mexico werd ik echt ondersteund. Lokale kunstenaars waren geïnteresseerd, wilden me helpen en samenwerken. Dat had ik nog nooit op dezelfde manier in Nederland ervaren. Ik leerde mezelf daardoor open te stellen en anderen sneller op te zoeken.' Massias bracht haar lessen in de praktijk: ze richtte Studio Amalgame op met ontwerper Marine Col. Tijdens haar tijd in Mexico nam ze deel aan een workshop bij marmerfabriek Mármoles Covarrubias, waar ze werkte met vulkanisch gesteente. Dit leidde tot een vruchtbare samenwerking met de fabrikant én een expositie tijdens de eerste *Collectible Fair* in New York in september. In een ander samenwerkingsproject zocht Massias opnieuw naar wilde klei en vulkanisch materiaal, tijdens een excursie naar Sicilië met mede-keramiste Elena Genesisio. Zo geeft Massias de lessen uit Mexico door.

'Werken met wilde klei was een enorme omschakeling'

'In Mexico ontdekte ik de kracht van samenwerking en leerde ik mezelf meer openstellen'

Foto door Sankrit KuImanochowong

38

'Ik onderzoek hoe digitale mode weer iets fysieks kan worden'

ENZO AÏT KACI

Enzo Aït Kaci heeft een achtergrond in zowel grafische vormgeving als in mode. Hen interesseert zich steeds minder in het maken van iets draagbaars; diens onderzoek richt zich op de visuele en communicatieve aspecten van kleding, zowel on- als offline. Hoe gebruiken grote merken beeldmateriaal? Hoe bewegen beelden over het internet? En welke invloed heeft dat dan weer in de materiële wereld? 'Ik ben geïnteresseerd in fysieke dingen die gedigitaliseerd kunnen worden en onderzoek hoe deze digitale mode weer iets fysieks kan worden. Mijn doel is om te zien hoe fysieke en online dingen kunnen samengaan in een nieuw productiesysteem.' Ook wil hen kijken hoe beelden hun waarde kunnen terugkrijgen in de eindeloze beeldenstroom waaraan consumenten online worden blootgesteld.

Een van Aït Kaci's experimenten is schaalverkleining als idee voor verduurzaming. Hen maakte miniatuurkleding tijdens een *residency* in Lottozero, een textiellaboratorium gevestigd in Prato, het hart van de Italiaanse mode-industrie. Deze kleine prototypes, waarvan je op een foto niet ziet hoe klein ze zijn, zouden in theorie bij bestelling op ware grootte uitgevoerd kunnen worden. Ook werkt Aït Kaci samen met een webdesigner om te onderzoeken hoe websites ontworpen kunnen worden om hun ecologische voetafdruk te verkleinen. Het digitaal presenteren van mode kost immers ook energie.

Voor Aït Kaci zijn textiel en pixels aan elkaar verbonden. Hen ziet een duidelijke parallel tussen het internet en de mode-industrie. We ervaren het internet als ongrijpbaar, maar eigenlijk is het iets heel fysieks, met kabels, servers, elektriciteit. Ook in de mode wordt het grootste deel van het productieproces aan het oog van de consument onttrokken. En waar je vroeger naar een winkel ging om de stof te voelen en het kledingstuk te passen, heeft de koper het nu vaak nog helemaal niet in het echt gezien als tot aanschaf wordt overgegaan. Deze manier van consumeren heeft ook weer invloed op de manier waarop kleding visueel gepresenteerd en zelfs ontworpen wordt. 'Als je het product draagt, draag je eigenlijk ook het beeld dat in de kleding verborgen zit.'

Al diens onderzoek naar dit soort kwesties krijgt plaats in een boek dat zowel media- als modegeschiedenis behandelt. 'Ik dacht: hoe kan ik schrijven zonder beelden te maken? Hoe kan ik mijn interesse in beeldcultuur vertalen naar een kritisch perspectief?' Meer nog dan ontwerper, begint Aït Kaci zich steeds meer beeldcriticus te voelen; een van de belangrijkste inzichten van dit jaar.

'Het digitaal presenteren van mode kost ook energie'

39

FATIMA OULAD THAMI

Onder de naam Hand of Fatima werkt Fatima Oulad Thami als *neqacha*: henna-kunstenaar. Dat deed ze vooral in opdracht, voor bruiloften of workshops, maar haar werk werd steeds expressiever. 'Ik had meer verhalen te vertellen en voelde een maatschappelijke relevantie.' Oulad Thami ontwikkelde een eigen handtekening in alle opzichten en versterkte deze tijdens het ontwikkeljaar. Door te professionaliseren en door te werken aan haar eigen project *Restore the narrative (through hennafication)*. Daarbij bevroeg ze het heersende Westerse beeld van de Noord-Afrikaanse vrouw aan de hand van orientalistische foto's van 'de Arabische wereld' uit de eerste helft van de vorige eeuw.

Oulad Thami startte als henna-ontwerper en ondernemer om in het levensonderhoud van zichzelf en haar zootje te voorzien. Haar artistieke ambities overschaduwden al snel haar praktische intenties. 'De decoratieve kant is slechts één kant van henna. De symbolische en verhalende kant ervan is veel groter.' Van oorsprong werd het onder andere toegepast om bruiden te beschermen tegen het boze oog en waren vruchtbaarheidssymbolen belangrijk, legt Fatima uit. 'Vruchtbaarheid vertaal ik nu naar groei, met symbolen uit de natuurlijke omgeving. De palmboom geeft zoe- te vruchten in droge omstandigheden, prachtig toch?' Oulad Thami's ontwerpen werden verhalender, technisch uitdagender en expressiever. Ze startte later dan gepland aan haar ontwikkeljaar, maar mét een studio aan huis: een van haar voornemens. 'Verder maak ik mijn ontwerpen nu ook digitaal, na een cursus *Procreate*. Ik nam een coach in de arm en professionaliseerde mijn online aanwezigheid, door de 'kunstkant' van mijn werk te benadrukken. Ik leerde met andere woorden over mijn werk te praten en anders naar mijn processen te kijken. Ik transformeerde als maker, daar ben ik dankbaar voor.'

Het zaadje voor haar project werd gepland tijdens tentoonstelling *Groeten uit de Oriënt* (Huis van het Boek). Hier zag Oulad Thami oude, orientalistische foto's van ontkeelde vrouwen, gepresenteerd als sekssymbolen. 'Dit gemanipuleerde beeld van de Noord-Afrikaanse en Arabische wereld stoort mij. Juist omdat vandaag de dag gesluisde vrouwen ook in een negatief daglicht worden gesteld: het lijkt nooit goed. Terwijl het aan onszelf is of we bloot of bedekt willen zijn.' Oulad Thami verhult de naaktheid van deze vrouwen met henna. Met symbolen die staan voor kracht en vrouwelijkheid, 'herstelt' ze de beelden. 'Een volgende stap is om een foto aan te brengen op een *bndir*, een handtrommel. Eroverheen breng ik henna aan. De *bndir* wordt vooral door vrouwen bespeeld, terwijl ze zingen. Het instrument symboliseert hun stem. Bij mijn eerste schreden in de kunstwereld is dit het statement dat ik wil maken.'

'Vruchtbaarheid vertaal ik naar groei, met symbolen uit de natuurlijke omgeving'

'De symbolische kant van henna is veel groter dan de decoratieve kant'

Foto door Akadre

42

IKE MELCHIZEDEK

Ike Melchizedek is een multidisciplinair designer. Zijn werk – vaak een combinatie van verhalen met culturethische elementen en mode – omschrijft hij als verfrissend, met veel contrasten. 'Delen van het verhaal kunnen donker zijn, minder mooie kanten wil ik uitleggen, maar de boodschap die ik wil overbrengen is vooral positief, net als wat ik met het design laat zien. Ik creëer niet vanuit pijn, maar vanuit *joy*. De kleding heeft een fijne pasvorm, aansprekende kleuren en een *feel good*-stijl. Ik hou van die *twist*. Alles wat ik maak, wordt trouwens niet alleen door modellen getoond, maar draag ik ook zelf. Ik durf mezelf ermee uit te drukken, ik ben niet verlegen.'

Ook de naam van project, collectief en merk The Gang Is Beautiful is positief en heeft een *twist*. Melchizedek: 'Het verwijst naar samenkomen met een groepje, naar een goede sfeer. Het woord *gang* associeer je misschien allereerst met bendes, maar ook een team van bijvoorbeeld een sportvereniging kun je als een *gang* zien. In combinatie met het elegante woord *beautiful* geeft het een mooi contrast.'

Melchizedek vertelt meer over de ontstaansgeschiedenis en het succes van The Gang is Beautiful. 'Twee vrienden en ik begonnen een paar jaar terug op Instagram, met het organiseren van diners, livemuziek, workshops, spelletjes. Evenementen waar mensen elkaar konden ontmoeten. Inmiddels zijn we behoorlijk gegroeid. Onze community – voornamelijk in Amsterdam en Berlijn, maar ook in andere steden en landen – voelt zich verbonden met de identiteit van ons merk.'

Het enthousiasme van autodidact Melchizedek zie je terug in de wijze waarop hij zijn talenten ontwikkelt en zich telkens openstelt voor nieuwe contacten. 'Met de lichter Talentontwikkeling van dit jaar maakten we een groepsapp. Door samen te reizen naar bijeenkomsten van het Stimuleringsfonds leerden we elkaar beter kennen. Inmiddels heb ik wat mensen in hun studio bezocht. Zo zag ik dat er nog zoveel disciplines binnen mijn werkveld zijn waar ik meer over zou willen leren. De basistechnieken van het maken van schoenen bijvoorbeeld.'

Hij besluit: 'Ik heb afgelopen jaar in cursussen van professionals ontzettend veel geleerd. Maar ik blijf mezelf prikkelen, ik blijf onderzoeken: wat draagt nog meer bij aan mijn vaardigheden en mijn visie als *founder, designer en creative director* van The Gang is Beautiful? De talentontwikkelingsbeurs maakt me trots en blij en motiveert me om nóg harder door te gaan.'

'Ik maak graag verfrissend werk met een twist'

'De beurs motiveert me om nóg harder door te gaan'

43

Foto door Jessica Manuhutu

44

‘Door ambacht en symboliek kom ik in verbinding met mijn voorouders’

JAMES NOYA

James Noya (Hatutamelen) leerde zichzelf houtbewerken door het maken van tifa's, Molukse drums. Sinds hij in 2018 met gelijkgezinden het collectief Awareness Moluccan Identity opzette, heeft hij zich steeds verder verdiept in Molukse symboliek en ambachtskunst. Het plan waarmee hij zich aanmeldde voor Talentontwikkeling bestond uit drie onderdelen: het revitaliseren van het ambacht, het herintroduceren en herinterpreteren van Molukse symboliek en het zoeken naar een juiste presentatievorm voor zijn werk.

In 2023 werd zijn werk *Salawaku, active protection through compassion* aangekocht door het Stedelijk Museum Amsterdam. Met zijn interpretatie van de *salawaku*, een Molukse schild dat behalve fysieke ook spirituele bescherming kan bieden, belicht Noya de verborgen kracht en betekenis van dit voorwerp. De symboliek van het houtsnijwerk aan de binnenkant van het schild is verborgen voor de buitenstaander; de volledige betekenis is alleen bekend bij de gebruiker.

Als erfgenaam van de Molukse cultuur en ambachtstraditie ziet Noya zijn praktijk als een voortzetting van de cultuur van zijn voorouders. In oude antropologische publicaties en digitaal toegankelijke museumcollecties bestudeerde hij dit jaar de symbolen en patronen op Molukse voorwerpen. Met zijn werk wil hij een brug slaan tussen het verleden en het heden en tussen verschillende culturen en gemeenschappen. ‘Door me te bekwamen in het ambacht en de symboliek kom ik in verbinding met mijn voorouders. Door de symboliek te doorgronden kan ik een eigen betekenis aan deze voorwerpen geven.’

Het afgelopen jaar volgde hij een intensieve houtbewerkingsworkshop die hem niet alleen technische vaardigheden, maar ook een nieuwe kijk op zijn werkwijze opleverde. Door het werkstuk als geheel te benaderen en het hout laagje voor laagje te bewerken krijgt het materiaal een actieve rol in de totstandkoming van het werk. ‘Het hout vertelt me wat het wil worden, het is een samenwerking.’ Noya treedt in dialoog met zijn materiaal, met de Molukse gemeenschap en ook met een breder publiek. Samen met een videograaf werkt hij aan een korte documentaire die zowel het belang van het kennen van je eigen cultuur als het ambacht belicht. In een wereld waarin alles, ook de productie van spullen, steeds sneller gaat, raken mensen vervreemd van hun (materiële) cultuur. Volgens Noya is het mensen eigen om dingen te willen maken en die voorwerpen betekenissen te geven. In de documentaire wil hij daarom de waarde van cultuur, symboliek en ambacht belichten. ‘De symbolen die ik maak, het verhaal dat erachter zit, dat is eigenlijk een heel universeel verhaal, dat overal op de wereld geldt.’

‘Het hout vertelt me wat het wil worden, het is een samenwerking’

45

Foto door Olivia Tudor

46

'Als toeschouwer kom je in een andere wereld terecht'

JAZMON VOSS

'Een geheel van vijftien *looks* kan mijn volledige visie vertegenwoordigen én verdient de investering voor een grootse presentatie,' vertelt ontwerper Jazmon Voss. Zijn voornaamste uitdaging was dit jaar om zijn ambities te temperen. 'Mijn eigenlijke plan was om zes collectiestukken te maken en presenteren. Ik heb er nu vijf, maar in mijn hoofd heb ik er al vijftien volledig uitgewerkt. Dat vind ik lastig om los te laten.' Oorspronkelijk opgeleid als balletdanser, laat Voss zich inspireren door dans, muziek, beweging en zijn Afro-*native* achtergrond. Zijn stukken wil hij presenteren tijdens een show, die meer weg heeft van performance dan een traditionele catwalkshow. Eerder dit jaar toonde Voss al drie van zijn collectiestukken in het Fashion for Good Museum in Amsterdam. 'Het was een waardevolle aanloop naar mijn uiteindelijke show, die de kracht van performance voor mij bevestigde.'

Je kunt een goede ontwerper of maker zijn, maar er is meer nodig voor een goede collectie en presentatie, realiseerde Voss zich dit jaar. 'Je moet alles bij elkaar krijgen – de juiste ontwerpen, materialen en samenwerkingen – om tot een kloppend geheel te komen.' Veel maakt Voss zelf, met de hand. 'Maar mijn materialen en vormen zijn uitdagend. Sommige stukken – een korset bijvoorbeeld – kan ik beter uitbesteden aan specialisten.' Voss werkt graag met leer en gerecyclede materialen. 'Twee *looks* zijn volledig van bestaande materialen gemaakt: kralen, touw, leer en andere reststoffen.' Zijn rauwe materiaalgebruik is te herleiden naar zijn Afro-Amerikaanse achtergrond en inheemse culturen. Om tot de juiste materialenmix te komen deed Voss onderzoek, de voedingsbodem voor zijn visie. 'Nu zoek ik naar een manier waarop ik mijn visie kan vertalen naar een breder publiek. Het liefst zou ik een collectie als kunstwerk presenteren en daarnaast betaalbare, toegankelijke stukken maken voor een groter publiek.'

Voss' visie heeft betrekking op de kleding die hij maakt, maar minstens zo veel op de presentatie ervan. 'Ik maak mode, maar denk en werk als een kunstenaar en performer. Mijn dansachtergrond onderscheidt me van andere ontwerpers. Mijn verhaal wil ik vanuit die achtergrond vertellen in een meeslepende performance.' De sfeer van de show wordt geheimzinnig, verklapt hij. Als toeschouwer kom je in een andere wereld terecht. 'Het heeft rituele elementen in zich en mijn modellen komen overal ter wereld vandaan. Ik gebruik allerlei invloeden, zonder het letterlijk te vertalen. Ik vind het leuk om met herkenning en verwarring te spelen: een Congolese dame in een Japanse kimono, bijvoorbeeld.' Het is nieuw en groots, zegt Voss. 'Stel je voor dat ik vijftien *looks* kan presenteren, dat wordt episch!'

'Ik maak mode, maar denk en werk als kunstenaar en performer'

47

JENNY KONRAD

Niet alleen kunstenaar Jenny Konrad zelf, maar de hele maatschappij is zintuiglijk overprikkeld door informatie. Tegelijkertijd worden we lichamelijk vaak ondergestimuleerd. Tot dit inzicht kwam Konrad na een stevige burn-out. Bij Konrads multi-zintuiglijke ontwerppraktijk is diens eigen neurodivergentie een belangrijke motivatie. 'Ik begrijp nu hoe ik vervreemd raakte van mijn eigen lichaam en behoeften en weet dat veel mensen met hetzelfde worstelen.' De maatschappij kan profiteren van meer zintuiglijk ontwerp, denkt Konrad.

In plaats van zich aanpassen aan de norm, ageert Jenny daar liefdevol tegen met diens werk. 'Ik leerde, mede door mijn burn-out en diagnose (autisme en ADHD), wie ik ben en dat is de basis voor wat ik nu als maker doe.' Het resulteerde in fysieker en ruimtelijker werk. 'Fysiek werken maakt een enorm verschil bij het reguleren van mijn overprikkeling.' Het leverde Konrad – na de master Non Linear Narrative aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten – de beurs voor het project *Sensory potentials within alternative ways of storytelling* op. 'Zintuiglijkheid speelt een grote rol in mijn werk. Daarbij onderzoek ik bijvoorbeeld de zintuiglijke ervaring van mensen met een beperking.' Volgens Konrad is een beperking vooral een sociaal construct dat zich verhoudt tot de norm. 'Als je niet aan de norm voldoet, dan wordt jouw manier van zijn snel gezien als disruptief en word je daarin niet ondersteund. Ik wil tonen wat er op dit vlak misgaat in de maatschappij en wil informatie toegankelijker maken door het multi-zintuiglijk aan te bieden.' Concreet betekent dit bijvoorbeeld een onderzoek in opdracht van een dagverblijf voor autistische mensen met een intellectuele beperking. Konrad wil wakker schudden én praktisch werk maken. 'Ik wil dat neurodivergente mensen zich gehoord en gezien voelen: *nothing about us without us*.'

'Ik wil dat neurodivergente mensen zich gehoord en gezien voelen: *nothing about us without us*'

Konrad wil mensen van elkaars ervaringen laten leren. 'Momenteel quilt ik verzwaarde dekens waarmee niet-autistische mensen zintuiglijk gezien een "autistische ervaring" kunnen hebben.' Eerder maakte Konrad een 'lichtgevoeligheidsinstallatie' waarin latex hoedjes *episodes* representeren van diens eigen lichtgevoeligheid. Toeschouwers lezen Konrads persoonlijke verhalen door het knippen van licht heen. Zo ervaren ze zelf iets van die lichtgevoeligheid. De volgende stap? In opdracht multi-zintuiglijk ontwerpen. 'Dit jaar gaf ik presentaties bij culturele instellingen als Mediamatic, Corpo en Instrument Inventors. En in opdracht van tentoonstellingsruimte Beautiful Distress gaf ik een lezing aan architectuurstudenten over zintuiglijk ontwerpen.' Door diens eigen ervaring en kennis in te zetten, wil Konrad bijdragen aan het gesprek over lichamelijke en zintuiglijke ervaringen. En – ultiem – aan een verandering van de norm in het ontwerp perspectief.

JEROEN ALEXANDER MEIJER

50

Aandacht is volgens Jeroen Alexander Meijer een soort superkracht, een essentiële bron waarmee we alles in het leven doen. Maar in deze tijd, met zoveel prikkels en kanalen, vraagt de interdisciplinair *mindscope* kunstenaar zich af hoe we onze aandacht kunnen vasthouden, waar we die op moeten richten, en hoe lang we dat volhouden.

'Mijn afstudeerwerk aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag bestond uit installaties die licht en geluid combineerden, waarbij ik onderzocht hoe deze prikkels onze aandacht beïnvloeden. Ik wilde ook weten hoe licht en geluid, wanneer ze synchroon zijn, als één waarneming worden ervaren, en wat er gebeurt als ze uit elkaar worden gehaald. Het blijkt dat iedereen anders reageert op deze prikkels en ik ontdekte dat onze aandacht sterk wordt beïnvloed door onze omgeving en persoonlijke gevoeligheden.'

Die gevoeligheden ontdekte Meijer ook bij zichzelf. 'Bij mij ging het bijvoorbeeld over het belang van contact maken met je lichaam. Hoe doe je dat? Je lichaam geeft vaak signalen af die we negeren, vooral in een wereld waarin we constant omringd zijn door digitale media die voornamelijk onze ogen en oren aanspreken. Dit bracht mij op het idee om te onderzoeken welke media ons weer in contact kunnen brengen met ons lichaam.'

Zodoende ontwikkelde hij een kunstinstallatie die gebruik maakt van een parabolische spiegel en een infraroodlamp om de ervaring van warmte te creëren. 'Ik wil proberen deze installatie interactief te maken, zodat je de zon als het ware kan besturen met je lichaam.'

Dit project ziet hij als een manier om mensen meer in contact te brengen met hun lichaam.

Persoonlijk heeft Meijer geleerd dat hij meer in balans is wanneer hij zijn aandacht richt op wat zijn lichaam en emoties hem vertellen. 'Dit heeft zoveel gedaan met mijn creativiteit, mijn welzijn en hoe ik me voel – vooral in mijn relaties met anderen. Mensen leven te veel in hun hoofd, wat kan leiden tot spanningen in relaties en in de maatschappij als geheel. Ik hoop met mijn werk anderen te helpen om meer in contact te komen met hun lichaam en hun aandacht te richten op wat echt belangrijk is in hun leven.'

'Mensen leven te veel in hun hoofd'

51

'Hoe lang kunnen we onze aandacht vasthouden?'

JESSE VAN DEN BERG

52

‘Hoe ziet de wereld eruit waarin ik wil leven?’

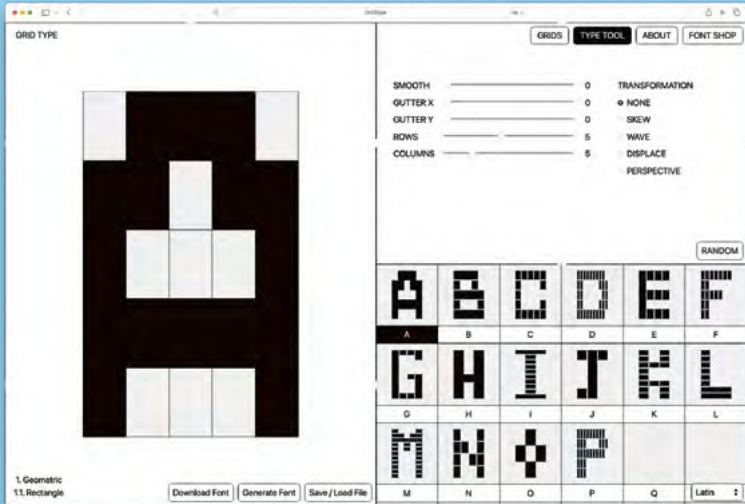
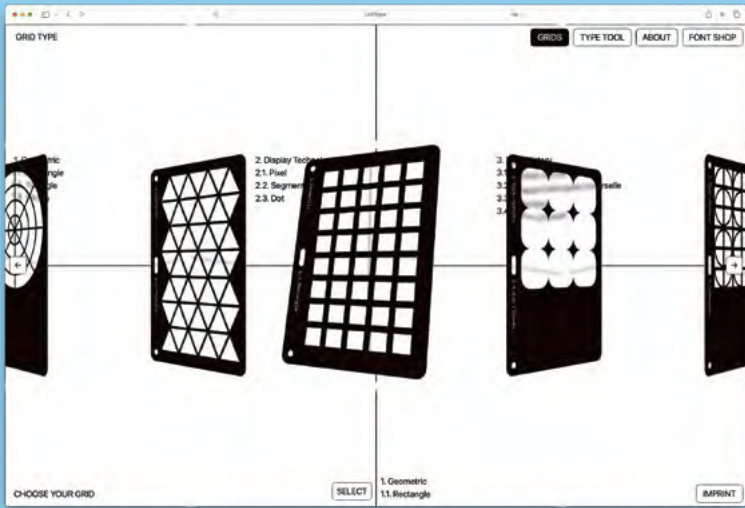
‘Hoe ziet de wereld eruit waarin ik zou willen leven?’ Met die vraag als uitgangspunt ging Jesse van den Berg voor diens nieuwe project op zoek naar utopische omgevingen: plekken waar je je zo goed voelt dat je er zou willen blijven. In diens praktijk richt Van den Berg zich op fotografie, audio, installatie en de representatie van queer personen. ‘In mijn maakproces wil ik liefde en kwetsbaarheid een belangrijke rol geven. Mijn werk gaat over intimiteit en je thuis voelen bij elkaar’, licht hen toe. ‘Ik blijf liever weg van harde en rauwe beelden die ik vaak in reportages van queer personen tegenkwam toen ik mijn eigen queer-zijn aan het ontdekken was. Om dit te onderzoeken heb ik de laatste jaren veel in de studio gewerkt.’

Van den Berg studeerde Fine Arts & Design (MA) aan St. Joost School of Art & Design en studeerde af met het project *Reconstructing queer intimacy*, een project waaraan hen blijft werken. In dit ontwikkeljaar heeft Van den Berg een grote nieuwe stap kunnen zetten: ‘Omdat het werken in een fotostudio ook beperkingen kent, wilde ik naar buiten, op zoek naar utopische plekken. Mijn partner is boswachter en voor hem is de natuur echt een veilige omgeving. Hij trad op als locatiescout en zo belandden we in het Spaanse Extremadura, een gebied dat hij als een utopische omgeving ziet. Dit bleek voor mij óók echt het perfecte landschap voor een nieuwe fotoserie.’

Het tweetal werkte een week in die omgeving, die de fotograaf ook terugbracht naar diens kindertijd: ‘Toen ik met de camera van mijn ouders begon te experimenteren met fotografie en vooral bloemen fotografeerde. Iets wat ik als middelbare scholier nog graag deed. Ook in Spanje waren het bloemenvelden die mijn aandacht trokken. Buiten fotograferen heeft het voordeel dat je toevalligheden tegenkomt, waar je als fotograaf dankbaar gebruik van kan maken. Schaduwen, de structuur van planten die je met lichamen kan associëren, bijvoorbeeld. Het geeft mijn werk meer speelsheid. Ik heb ook een *soundscape* bij dit werk gemaakt met geluiden die wij samen in Spanje hebben opgenomen, om het geheel meer context te geven. In de zomer van 2024 wordt de serie voor het eerst getoond bij de PenningsFoundation in Eindhoven.’

53

‘Mijn werk gaat over je thuis voelen bij elkaar.’

KATHARINA NEJDL

Weleens een ontwerp gemaakt door je hoofd heen en weer te schudden of met je armen te gebaren naar je computerscherm? Katharina NejdI schrijft innovatieve programma's waarmee dat soort dingen kunnen. Ze gebruikt *creative coding* als ontwerptool, onderzoekt al doende het potentieel daarvan, maar ook de impact op het ontwerpveld. Daarbij experimenteert zij met nieuwe vormen van interactie tussen gebruiker en techniek. Na een bachelor aan de Universität der Kunste in Berlijn volgde ze een master aan het Sandberg Instituut. Daar studeerde ze in 2022 af op het project *together-online.net*: een interactief online platform waarop je tegelijkertijd met anderen een co-creatief ontwerp kunt maken.

'Door mijn eigen ontwerptools te ontwikkelen wil ik de beperkingen van de commerciële software omzeilen,' aldus NejdI. 'Een zelfgebouwd systeem met een x-aantal variabelen kan eindeloos veel verrassende uitkomsten genereren, die je van tevoren niet had kunnen bedenken. *Coding* maakt veel meer mogelijk, zowel qua *output* als wat betreft de rol van de ontwerper.' De beurs van het fonds bood de kans om naast haar werk als webdesigner en -developer tijd te besteden aan onderzoek: hoe kun je *coding* in het designproces integreren en hoe kom je tot het ontwerp van een bruikbare tool?

Ze begon met de aanschaf van een stapel boeken. In één daarvan vond ze een referentie naar Joseph A. Davids *Plaque Découpée Universelle* uit 1876, een enkel sjabloon waarmee je een heel alfabet kunt tekenen. Het antieke sjabloon inspireerde haar tot een digitale herinterpretatie: *GridType*. Hiermee kun je je eigen font ontwikkelen dat breekt met de strikte wetten van weleer. Het programma maakt het mogelijk zelf verschillende *grids* en een eindeloze variatie aan letters te maken. NejdI: 'Dat komt door de variabelen die je kunt inzetten, die maken het interessant. En de *glitches* die je daarbij tegenkomt, maken het nog interessanter. Wat gebeurt er als je die bugs voedt in plaats van fixt?'

Het project is nog in ontwikkeling, maar als *GridType* af is, wordt het een *web-based* tool waar andere ontwerpers hun eigen font mee kunnen ontwikkelen en exporteren. Ondertussen heeft NejdI de connectie met de historische *Plaque* niet uit het oog verloren. In het FabLab van Tetem in Enschede heeft zij een aantal van haar *grids* analoog gemaakt met behulp van een lasercutter. Met deze kunststof sjablonen kun je weer ouderwets aan de slag met pen of potlood. Het onderstreept nog eens dat tools – of ze nou tastbaar zijn of niet – óók productontwerpen zijn.

'Wat gebeurt er als je de bugs voedt in plaats van fixt?'

'Door mijn eigen designtools te ontwikkelen wil ik beperkingen van de commerciële software omzeilen'

LAMIAE EL HAJJAJI

56

Als kind was Lamiae El Hajjaji elke dag aan het tekenen of iets anders kunstzinnigs aan het doen. Toch koos ze eerst voor een veilige vervolgopleiding en baan: ze werd onderwijs-assistent. Na drie jaar werken besloot El Hajjaji alsnog verder te gaan op artistiek vlak. 'Ik ging communicatie en multimedia design aan de Hogeschool Utrecht doen en daarnaast netwerken, naar expo's en freelancen. Ik sloot me aan bij kunstcollectief LFMC in Amsterdam, waar ik mijn afstudeerproject deed.'

Als *visual artist* vertaalt El Hajjaji nu concepten en verhalen naar visueel werk. Naast grafisch en illustratie is ze ook inzetbaar op het vlak van animatie en *branding*. Met haar werk in opdracht heeft El Hajjaji zichzelf inmiddels op de kaart gezet. Maar door de gevulde freelanceagenda was er de laatste jaren minder tijd voor het maken van autonoom werk. 'Door de talentontwikkelingsbeurs kan ik nu onderzoeken: op welke lijn wil ik consistent gaan bouwen? Welk eigen verhaal creëer ik?'

El Hajjaji omschrijft haar persoonlijk werk als nostalgisch, gelaagd en positief. 'Ik vind het belangrijk om verhalen in hun kracht te zetten in plaats van het illustreren van de *struggle*. Vaak gestelde vragen als "Hoe moeilijk is het om iemand van kleur te zijn?" of: "Hoe zwaar is het om zichtbaar moslim te zijn?" plaatsen mensen in een hokje. Graag toon ik juist hoe tof het is om te zijn wie je bent.'

Dit ontwikkeljaar maakt El Hajjaji een gedeconstrueerde strip en een aantal objecten, waaronder keramiek en een gezeefdrukte en geborduurde hoofddoek. In haar multidisciplinaire project staat de jonge vrouw *Hia* – het Arabische woord voor zij/haar – centraal. *Hia* draagt een hijab, is Marokkaans, haar wortels liggen bij de *Amazigh*, een nomadenvolk in Marokko. 'Je volgt haar verhaal, waarin ze zich als het ware herontdekt en zich beter verbindt met alle aspecten van haar leven.' El Hajjaji liet zich inspireren door *ubuntu*. Volgens deze Afrikaanse filosofie is de mens als geïsoleerd individu niets, maar wordt pas zichzelf in het netwerk van relaties. El Hajjaji: '*Ubuntu* komt dicht in de buurt van mijn islamitische manier van leven. Als moslimgemeenschap zijn wij één, we voelen elkaars pijn en zijn blij als iedereen blij is.' Ze besluit: 'Het gaat dus om "*I am because we are*". Ik hoop dat mijn werk refereert aan het belang van een community in plaats van individualisme. Omdat je uit de mensen om je heen kracht kunt halen. Hun verhalen vormen je.'

'Niet de *struggle* illustreren maar verhalen in hun kracht zetten'

'Verhalen van anderen vormen je'

57

Foto door Winny Sandvliet

58

'Ik neem mezelf en anderen mee in een rooskleuriger perspectief'

LASHAAAWN

In diens artistieke praktijk combineert Lashaaawn het creëren van *epic fantasy*-werelden met on- en offline *drag performance art*. 'Ik schrijf verhalen over bovennatuurlijke plekken en de mensen die daar leven. In mijn proces van *world-building* laat ik een visie van een meer geëvolueerde maatschappij tot uiting komen, die welzijn en vrede vooropstelt. Als *drag performance artist* draag ik de esthetiek van die werelden fysiek uit, waardoor ik als het ware een personage uit een van mijn verhalen word. Ik kan er als lid van de kwetsbare minderheid ruimte mee opeisen, mezelf en anderen meenemen in een rooskleuriger perspectief en laten zien wat er mogelijk is in onze wildste fantasieën.'

In het talentontwikkelingsjaar richt Lashaaawn zich op het produceren van de digitale *variety show Ehmeneehm met Lashaaawn*. Naast *drag performance art* en *epic fantasy*-esthetiek zijn de programmaonderdelen comedysketches en een talkshow met prominente figuren uit het Nederlandse creatieve en social designlandschap. Lashaaawn: '*Ehmeneehm* is spreektaal, het is in de Surinaamse cultuur een verlenging van het nadenkgeluid "ehm". Het is een komische verwijzing naar een gesprek, het zet de toon voor de talkshow, waar ik de Nederlands-Surinaamse cultuur combineer met parodie en diepte-interviews.' Het is een georganiseerd-chaotische plek waar de charismatische doch vlijmscherpe host Lashaaawn openhartige gesprekken met de gasten voert over soms luchtige maar vaker zwaarbeladen persoonlijke, politieke en spirituele onderwerpen. 'Ook is de titel een subtiële erkenning van het feit dat Surinaamse en andere culturen van voor-malige of huidige koloniën op verrijkende wijze deel uitmaken van de Nederlandse.'

'Dit jaar geeft ruimte om zorgeloos verder gaan met het werken aan de korte- en langetermijnvisie van dit project. Ook heb ik een overstijgende visie waarin ik mijn praktijk zie uitgroeien tot een digitaal *powerhouse*. Het multidisciplinaire aspect zorgt voor een uniek raamwerk dat we niet vaak zien, vooral niet in Nederland.' Gepassioneerd: 'Ik wil mezelf en anderen inspireren. Ik maak me ook hard voor gemarginaliseerde groepen waar ik niet direct toe behoor en kies ervoor in mijn werk standvastig af te wijken van de aanwezigheid van geweld in elke vorm. Afrofuturisme is een belangrijke pijler, omdat het een intentioneel-inclusieve manier van maken is. Via mijn praktijk doe ik mijn uiterste best om mee te bouwen aan de digitale infrastructuur die nodig is ter bevordering en versterking van dit kostbare artistiek-culturele en diverse geluid.'

'Als drag performance artist draag ik esthetiek fysiek uit'

59

Foto door Peter Lange

60

'In onze participatieve werkplaats willen we samen leren'

LE BATEAU

Aan de Amsterdamse Sloterpas is een boot gebouwd die de ongeschreven wetten van de nautische wereld tart. Laëtitia Delauney en Aurélia Noudelmann willen de traditioneel door mannen gedomineerde scheepsbouw toegankelijk maken voor een veel diversere groep mensen. In Buurtwerkplaats Noorderhof nodigden zij het afgelopen jaar iedereen – en met name vrouwen en de queer community – uit om mee te werken aan *De walvis*. Ervaring was niet nodig, het was leren door te doen. Met maandelijkse workshops door steeds andere kunstenaars werd gewerkt aan de uitrusting van de boot; van het rijkelijk beschilderde zeil tot de gemozaïekte sloopstafel.

De walvis is de tweede boot die Delauney en Noudelmann bouwden, de eerste maakten ze tijdens hun studie aan de Gerrit Rietveld Academie. Daarbij viel al op hoe hun docent twijfelde aan hun technische kunnen op dit gebied. 'Die vooroordelen willen we met dit project doorbreken,' aldus Delauney. Na hun afstuderen vormden ze samen Le Bateau en besloten ze het grootser aan te pakken, met een grotere boot, een bredere randprogrammering en meer participatie van buurtbewoners en vrienden. 'Dit project gaat niet alleen om het bouwen van een boot, maar ook om het bouwen van een inclusieve community, waarin we mensen van buiten onze eigen bubbel uitnodigen,' aldus Noudelmann. 'In onze participatieve werkplaats willen we samen leren en kennis delen met mensen die normaliter niet bij zo'n project betrokken worden.'

Ze zien de werkplaats als een artistiek onderzoeksplatform, waar ze al doende uitvinden hoe ze kunnen afrekenen met seksisme en buitensluiting. Daarom vonden ze het belangrijk de workshops, bijeenkomsten en bouwsessies gratis te maken. Samen met al die amateurs zijn ze erin geslaagd een bijzonder vaartuig te bouwen, waarmee ze niet alleen het profiel van de botenbouwer *reframen*, maar ook het ontwerp. De walvis ontleent zijn vorm aan het skelet van een walvis, dat wordt gedragen door lege bierfusten. Er is gespeeld met vorm en tegenvorm om optimaal gebruik te maken van materiaal. De tafel is gemaakt van afgedankte tegels en oud serviesgoed, en het zeil is beschilderd met lokaal geplukte frambozen, die overbleven na een brunch op het terrein.

Het komende jaar is De walvis beschikbaar voor events die aansluiten bij de doelen van Le Bateau; volgend jaar vertrekken ze ermee van Amsterdam naar het Canal du Midi in Zuid-Frankrijk, waarbij ze onderweg zullen aansmeren om hun boot te laten zien en hun boodschap te verspreiden.

'De werkplaats is ons artistiek onderzoeksplatform'

61

LENA WINTERINK

Lena Winterink studeerde vijf jaar geleden cum laude af aan de Design Academy Eindhoven met twee projecten die de stoffen waarin we ons hullen persoonlijker maken. Op verzoek zette ze souvenirs van verschillende mensen om in persoonlijke patronen, om herinneringen dicht op de huid te kunnen meedragen. Ook verwerkte ze koper in katoenen kledingstukken, wat afhankelijk van het gebruik een uniek oxidatiepatroon oplevert.

Die patronen zijn een belangrijk thema gebleven in haar werk. Winterink vertaalt maatschappelijke patronen naar textielontwerpen en doet voor verschillende opdrachtgevers onderzoek naar de levensloop van textiel – van herkomst tot productie en gebruik. Tijdens haar ontwikkeljaar verdiepte ze zich meer in de maakkant. Ze sloot zich aan bij een textielnetwerk, legde nieuwe contacten in de industrie en begon onder begeleiding van twee ervaren wevers te experimenteren op haar eigen weefgetouw. Dat leidde tot een nieuw stalenarchief met innovatieve bindingen voor toekomstige projecten.

De talentontwikkelingsbeurs bood ook de ruimte zich te bezinnen op haar positie als ontwerper. Het ontwikkelen van een nieuwe website sloot daar mooi bij aan. Ze is nu aan het onderzoeken of ze een vervolg kan maken op het project *Made in*: een mantel gemaakt van 1.300 labels van afgedankte kledingstukken, die ze voor het Tropenmuseum (nu: Wereldmuseum) in Amsterdam ontwierp. 'Die labels zijn afvalproducten van een afvalproduct, die eruit geknipt moeten worden bij recycling,' aldus Winterink. 'Daarmee verliest het textiel als het ware zijn geschiedenis.' *Made in* maakt een statement over de wereldwijde herkomst van de kleding die we dragen en herstelt de lokale context in ere. Winterink: 'Ik vind de enorme verschillen in de waarde die aan textiel wordt toegekend fascinerend. Op de ene plek wordt textiel afgedankt, ergens anders ligt het in het museum.'

Ondertussen heeft het netwerken en positioneren ook vruchten afgeworpen. Winterink is geselecteerd voor twee nieuwe projecten in Rotterdam. Voor de Versatile Academy gaat zij het werkproces van textielsorteerbedrijf Opnieuw Goed analyseren: wat kan zij als ontwerper bijdragen aan het vinden, sorteren en hergebruiken van tweedehands textiel? Daarnaast gaat ze voor Tailors and Weavers onderzoek doen naar de traditionele Afro-Surinaamse hoofddoek, de zogeheten *angisa*. Hoe kunnen deze bijzondere culturele items bewaard en tegelijkertijd toegankelijk worden gemaakt voor anderen? 'Die vragen sluiten heel goed aan bij de ontwerppraktijk die ik wil hebben.'

'Ik vind de enorme verschillen in waarde die aan textiel wordt toegekend fascinerend'

'Patronen zijn een belangrijk thema in mijn werk'

Foto door Katarina Juričić

64

LUKAS ENGELHARDT

Grafisch ontwerper Lukas Engelhardt is geïnteresseerd in autonome infrastructures, of die nu digitaal of niet-digitaal zijn. Dat kan een computer zijn die werkbestanden *host*, maar ook een werkruimte die de randvoorwaarden biedt om een praktijk op te bouwen. Engelhardt probeert deze mechanismen te doorgronden en naar zijn hand te zetten. 'Het kan echt krachtig zijn om te begrijpen hoe deze dingen werken en ze zelf te kunnen ontwikkelen.' Zo bouwt hij servers, gebruikt hij een *open source* alternatief voor Dropbox en *self-host* hij zijn nieuwe website. Ook zet hij zich in om collectivisme en activisme mogelijk te maken, door plekken te creëren die samenwerkingen en vriendschappen faciliteren. 'Samenwerking is voor mij sowieso een sleutelwoord.'

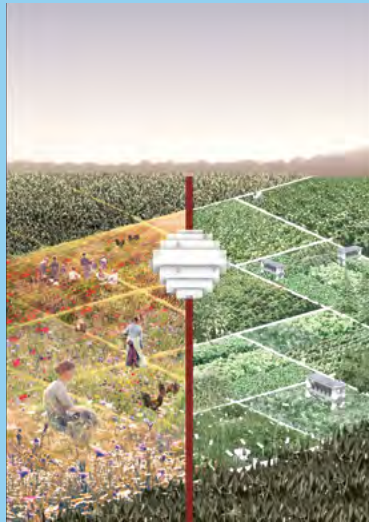
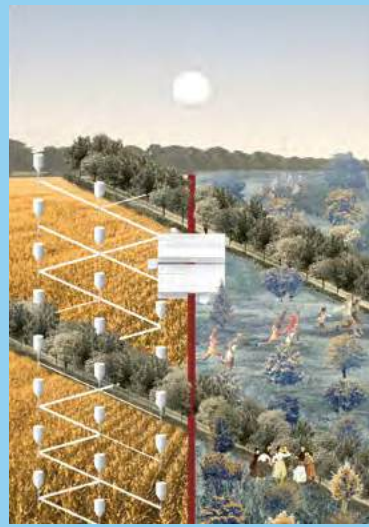
Wat hem bezighoudt: waarom ziet een server eruit zoals die eruitziet? Dat hoeft niet zo. De manier waarop het werkt, hoe het voelt, maar ook de manier waarop we erover praten: het zijn allemaal keuzes. Engelhardt probeert die willekeurigheid bloot te leggen door het object als sculptuur te benaderen, bijvoorbeeld door het te beschilderen of door het in een tentoonstellingsruimte te plaatsen. Hierdoor gaat het publiek zich er op een nieuwe manier toe verhouden. 'Waar ik als ontwerper altijd in geïnteresseerd ben, is hoe je dingen kunt communiceren.' Nog zoiets fascinerend: desktop-achtergronden, die schitterende natuurfoto's op je scherm. Aan de ene kant de metafoer dat het je bureaublad is en aan de andere kant een soort onbereikbare ruimte. We gebruiken overigens opvallend veel woorden uit de analoge wereld voor de digitale: bestanden, mappen, opslaan, icoon, venster... Ook die verschuivende betekenissen boeien hem. 'Het zijn veel verschillende dingen, maar allemaal met een rode draad. Het gaat allemaal over de esthetiek van autonomie.'

'Samenwerking is voor mij een sleutelwoord'

Engelhardt koestert de autonomie die hem geboden wordt om dit jaar naar eigen inzicht in te vullen. Hij richt zich op praktische zaken die zijn praktijk ondersteunen, zoals een cursus miniatuurschilderen, reizen om collectieven te bezoeken, gesprekken met grote voorbeelden uit zijn vak en *business coaching* voor hem en zijn studiopartner. Hij heeft het idee dat alles zich nu uitkristalliseert in zijn praktijk. 'Ik krijg er energie van en ik krijg ook dingen terug. Het is leuk om af en toe feedback te ontvangen van het publiek, dat mensen blij lijken te zijn met de dingen waar ik bij betrokken ben.'

'Het gaat allemaal over de esthetiek van autonomie'

65

MACIEJ WIECZORKOWSKI

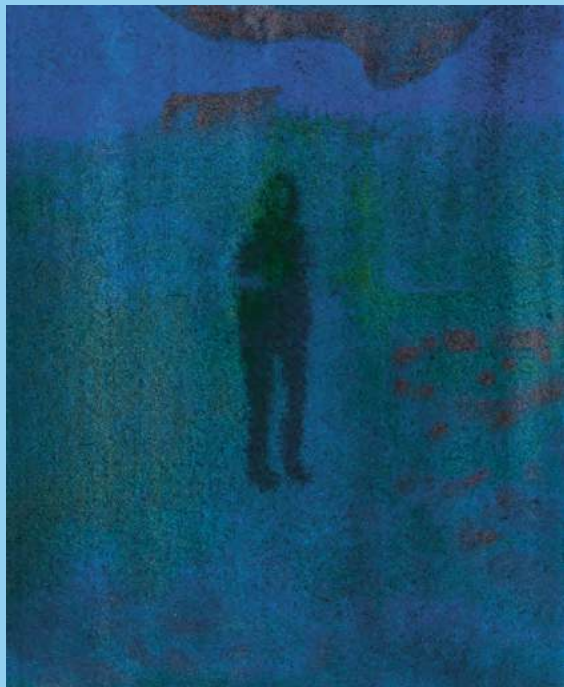
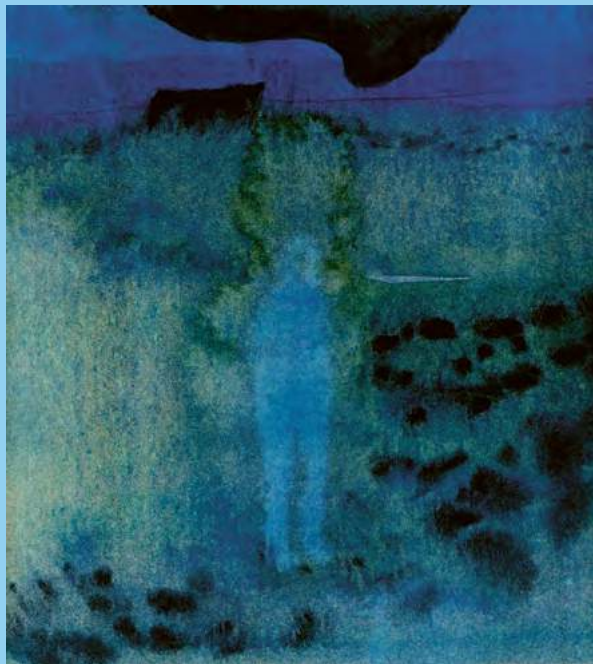
Technische ontwikkelingen hebben ons leven de afgelopen decennia heel wat meer comfort gegeven. Stromend water en mechanische ventilatie, vroeger voorbehouden aan wie het zich kon veroorloven, zijn inmiddels standaard in het gemiddelde moderne woonhuis. De keerzijde hiervan is dat we als mensen minder collectieve momenten beleven. En hoe zit het eigenlijk met de duurzaamheid?

Architect Maciej Wieczorkowski besloot hier een onderzoek op los te laten. 'Een haard was vroeger het centrum van de leefruimte en vormde een anker in het leven van een familie. Het was de plek om samen te komen voor warmte, eten koken, kleren drogen en slapen. Als zodanig vestigde het een hiërarchie in het huis. Op stedelijke schaal dienden waterputten en graanschuren als ontmoetingsplaatsen, centraal in de gemeenschap. In veel culturen waren deze infrastructurele objecten belangrijk genoeg om een plaats van religieuze verering te zijn. In ons huidige leven hebben deze hulpbronnen echter geen collectieve betekenis meer. Deze verschuiving heeft niet alleen gevolgen op maatschappelijk niveau, maar ook voor het architectonisch ontwerp. Waar we voorheen prachtig ontworpen objecten zagen, die dagelijks werden gebruikt en tot stand kwamen door een samenwerking tussen een architect en een ambachtsman, zien we nu industrieel geproduceerde elementen waar anonieme ingenieurs en klimaatadviseurs bij betrokken zijn. Deze technische installaties vereisen vervolgens intensief onderhoud en regelmatige vervanging, wat duur maar niet duurzaam is. Tegelijkertijd dragen deze installaties niet bij aan de esthetische, architectonische of culturele dimensie van het gebouw.' Het houdt de architect bezig. 'Moet we onze collectieve relatie met hulpbronnen heroverwegen?', vraagt hij zich af.

Wieczorkowski bezocht gemeenschappen die nog georganiseerd zijn rond het delen van middelen. Daarvoor reisde hij naar Barcelona en Berlijn. Ook onderzocht hij vormen van verschillende objecten die gerelateerd zijn aan collectieve middelen in het verleden. 'Op dit moment ben ik bezig om het formele onderzoek om te zetten in een ontwerptaal. Maar ik zie het hele project ook als een theoretische, praktische en persoonlijke kennisbasis voor mijn praktijk. Ik ben ervan overtuigd dat deze ervaringen van waarde zullen zijn voor verschillende lopende projecten, zoals het project *Gemene grond* dat ik in samenwerking met de gemeente Roermond ontwikkel. Daarnaast bieden ze inspiratie voor het lesgeven in een ontwerpstudio aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst en voor verschillende toekomstige projecten.'

'Nieuwe techniek is duur en niet altijd duurzaam'

MARIA FRAAIJE

68

Maria Fraaije leerde dit jaar 'uit haar hoofd' te komen. 'Ik teken nu een wereld om in te verdwijnen, in plaats van eentje om mee te confronteren.' Voorheen tekende de illustrator projecten met een sociaal karakter. Voor DRIFT (Dutch Research Institute for Transitions) onderzocht ze maatschappelijke thema's en aanvankelijk wilde ze die twee werelden – illustratie en onderzoek – meer met elkaar verweven. Die ambitie veranderde gedurende het jaar. 'Het bleek toch niet waar ik naar op zoek was. Veel van mijn oorspronkelijke plan heb ik uit het raam gegooid.'

Met haar tekeningen hoeft Fraaije niet meer aan te zetten tot reflectie, debat of verandering. Het liefst wil ze iets raken bij degene die haar werk ziet. 'Daarmee vertel ik nog steeds veel over de thema's die mij bezighouden, maar op een zachtere manier en met meer nuance. Een manier die beter bij mij past. Ik heb minder de drang om iets uit te leggen.' Het veranderde haar proces en maakte haar tekeningen poëtischer. 'Ik verbond onderzoek altijd aan ratio. Aan denken en begrijpen. Dankzij dit jaar weet ik dat ik liever artistiek onderzoek doe, dat mag irrationeel en zoekend zijn. Ik had altijd het gevoel dat ik stellig, activistisch en sociaal moest zijn in mijn illustraties, maar ik ontdekte door mijn praktijkontwikkeling dat ik graag zachtere beelden maak. Met een simpel en open onderzoeksproces.' Ter vergelijking: illustreerde ze eerst veel binnenshuis, nu gaat Fraaije met kruk en schetsboek naar een plek om daar te tekenen wat ze ziet. 'Later, in de studio, maak ik illustraties van die plek op basis van herinnering. Door zo te werken leg ik niet alleen feitelijke waarheden, maar ook mijn eigen waarheid vast. De wereld die dan ontstaat is vaak zachter en ongrijpbaar. Ik denk dat ik daarom meer met aquarel en houtskool ben gaan werken, vanwege de vaagheid en ongrijpbaarheid van deze materialen.'

In Schotland deed ze een *residency* en ontdekte ze welk werk er ontstaat wanneer ze de hele dag middenin de natuur mag tekenen. Ook de cursus die ze volgde bij de Royal Drawing School hielp daarbij. 'De manier waarop de docenten en kunstenaars over hun werk spraken – zoekend, open en nieuwsgierig – was inspirerend.' Net als haar tekeningen zelf, werd ook Fraaije's blik op haar werk zachter. 'Dit jaar ontdekte ik dat de ene tekening oprechter voelt dan de andere. En dat lelijke tekeningen niet echt bestaan.'

'Artistiek onderzoek mag irrationeel en zoekend zijn'

'Eerder had ik altijd het gevoel stellig, sociaal en activistisch te moeten zijn'

69

Foto door Polagraph

70

MD-2 ARCHITECTS

Als architecten in Rotterdam houden Michał Długajczyk en Mahaut Dael van md-2 architects zich dagelijks bezig met renovatie- en transformatieprojecten. 'We verdiepen ons in de verhalen, geschiedenis en identiteit van de stad; aspecten die vaak genegeerd worden in de architectuur. En we stellen kritische vragen over de voortdurende sloop en verdwijning van waardevolle onderdelen van de stad.'

Geïnspireerd door het surrealisme, behandelt het tweetal via hun methodologie *Description by Design* thema's als identiteit, duurzaamheid en flexibiliteit. 'Tijdens het ontwikkeljaar combineren we onderzoek, praktijk en communicatie. Zo wilden we onze studie naar surrealistische methoden en specifiek het werk van de Tsjechische kunstenaar Jiří Kolář vertalen naar technieken voor het hergebruik van sloopmateriaal. Het werk van Jiří Kolář inspireert ons omdat het creatieve oplossingen biedt voor hedendaagse uitdagingen in architectuur en renovatie. Dit jaar reisden we naar Praag om origineel werk van hem van dichtbij te bekijken. Het leverde ons veel nieuwe kennis, inzichten én contacten op, waaronder instellingen die mogelijkheden bieden om ons werk in het buitenland te presenteren. Aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst experimenteerden we met surrealistische collagetechnieken voor architectonische ontwerpen. Deze technieken pasten we toe op de Citrusveiling, een gebouw in Rotterdam. Ook bezochten we cementfabriek ENCI in Rotterdam om meer te leren over materiaaleigenschappen en recyclingprocessen.'

En er werd méér kennis opgedaan. Zo volgden Długajczyk en Dael een cursus tentoonstellingsontwerp en presenteerden ze hun onderzoek naar surrealistische collagetechnieken en hun experimenten met sloopmaterialen van transformatieprojecten in het Oude Noorden. Ook testten ze demontage-, recompositie- en consolidatietechnieken, en vertaalden ze hun onderzoek in *mock-ups*. Daarnaast renoveren ze een huis in Italië, waar ze oude dakpannen hergebruiken met nieuwe technieken.

'Door zelf kennis op te doen over materialen en bouwtechnieken, kunnen we beter aansluiten bij de verdere fasen van projecten en een grotere rol op de bouwplaats spelen. Dit ontwikkeljaar verdiepen we ons werk en leren we hoe we dit kunnen presenteren. Hiermee kunnen we ons werk beter positioneren in het veld, relevant maken voor actuele onderwerpen en ons netwerk uitbreiden. We zijn van plan om nog een reeks *mock-ups* te produceren en toe te passen op actuele bouwplaatsen, om surrealistische technieken verder te testen en te specificeren hoe deze kunnen worden vertaald naar hedendaagse architectuur.'

'Onze reis leverde nieuwe kennis, inzichten en contacten op.'

71

'De identiteit van een stad wordt vaak genegeerd in de architectuur.'

72

'Ik heb geleerd dat ik mezelf af en toe moet uitzetten'

MICHELANGELO WINKLAAR

In het najaar van 2021 presenteerde de tentoonstelling *Kijken met je handen* in het Haagse museum Escher in Het Paleis iets totaal nieuws op het gebied van museale mode. Geïnspireerd door zijn slechtziende moeder ontwierp Michelangelo Winklaar een haute-couturecollectie waar je als bezoeker aan mag komen. Met de doelgroep van visueel beperkten als uitgangspunt, bediende hij in de praktijk een veel breder publiek. Want wie kent de verleiding om bijzondere vormen, texturen en stoffen aan te raken nou niet? Met zijn inclusieve benadering van museale mode, maakt Winklaar korte metten met het heersende *do not touch-credo*; aanraken mag, en dat is voor velen een verrijkende ervaring.

Op de tentoonstelling ervaaarden bezoekers de sensatie van een ruwe paillettenstof die aanvoelt als een geschubde huid, maar ook van luchtige lagen geplooid tule, fijne bloemige borduursels of de hoekige schoudevullingen van een jaren 80-blazer. Winklaar ontwierp er speciale vitrines bij als een soort couveuses, met gaten waar je je handen door kunt steken. Het smaakte naar meer. Hij deed een aanvraag bij het fonds voor verdiepend onderzoek naar de *ins* en *outs* van tactiel textiel: hoe maak je het zo dat het niet slijt, vaal of vuil wordt door alle handen die eroverheen gaan? En hoe maakt je de beleving nog verrassender of interessanter voor een divers publiek?

Met deze inclusieslag wil Winklaar meteen het ambachtelijke handwerk van haute couture nieuw leven inblazen. Hij richtte zich dit jaar op het professionaliseren van zijn praktijk, met als sluitstuk het neerzetten van een tweede expositie: *Kijken met je handen 2.0*. In Den Haag dook hij in de modearchieven van het Kunstmuseum om uit te zoeken welke textieltechnieken de tand des tijds beter doorstaan dan anderen. In Frankrijk verfiende hij zijn borduurkunsten om minder kwetsbare borduursels te maken. En bij het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid ging hij op zoek naar bijzondere geluidsfragmenten – om het nog zinnenprikkelender te maken.

Daarnaast sprak hij met curatoren en vormgevers over het tentoonstellingsontwerp. 'Bij het maken van een expositie komt zo ontzettend veel kijken, ik ben me nu in alle aspecten aan het verdiepen. Ondertussen reflecteer ik ook op mijn manier van werken. Als creatief staan je hersenen altijd aan, ik heb geleerd dat ik mezelf af en toe moet uitzetten.' Toch mag dat uitzetten maar even: begin oktober is er al een *pre-launch* van de eerste stukken op het Lange Voorhout in Den Haag.

'Ik wil het ambachtelijke handwerk van haute couture nieuw leven inblazen'

73

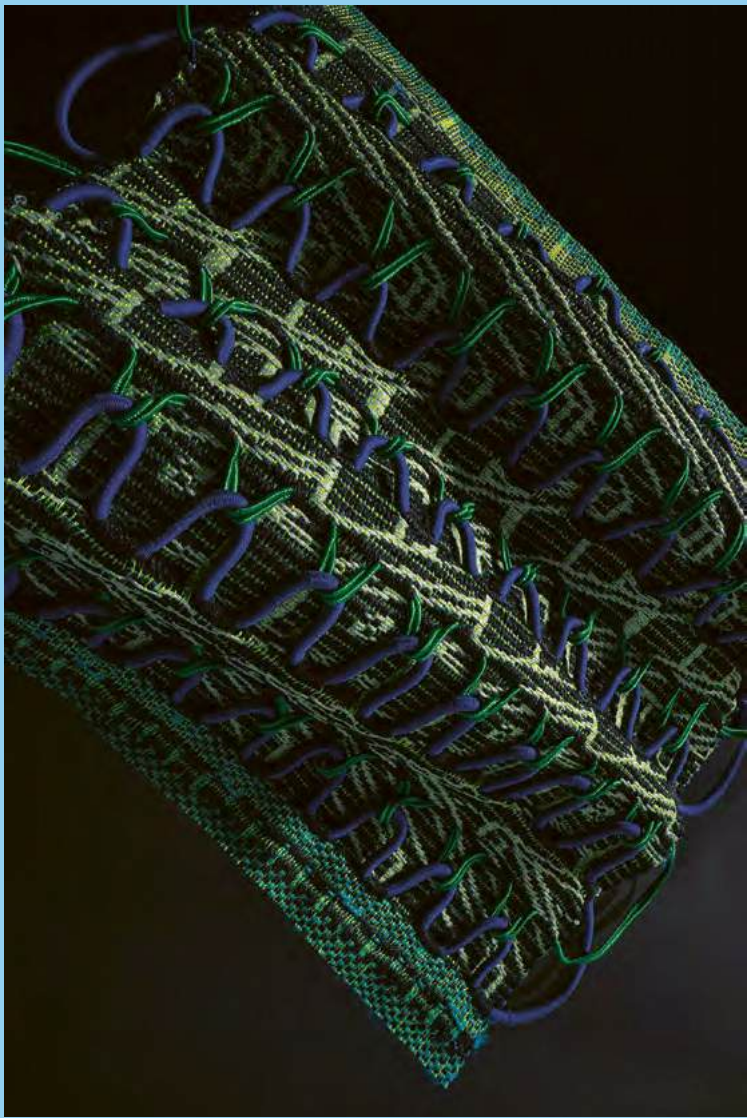

Foto door Marjon Trap

74

MICHÈLE BOULOGNE

Wat hebben ambachtelijk textiel, de ruimte en koloniale kwesties met elkaar gemeen? Ze ontmoeten elkaar in de projecten van textielontwerper en beeldend kunstenaar Michèle Boulogne. Dit jaar wilde ze de connectie tussen haar verschillende projecten stroomlijnen. 'Ik wil grip krijgen op wie ik wil zijn in de wereld en voor mijn gemeenschap. Mijn gereedschap, textiel, en mijn onderwerp, de ruimte, verbind ik daarbij.' Een fascinatie voor deze onderwerpen ontstond tijdens Boulogne's jeugd op Martinique. 'Zolang de mens er is, is er textiel. Voor kosmologie geldt hetzelfde. Het zijn twee diepgewortelde menselijke bezigheden. In de VS bestudeerde ik textiel in de context van het universum en ontdekte de connectie tussen textiel, cartografie en de representatie van de hemel.'

Tijdens haar jeugd op het eiland met Frans-koloniale geschiedenis, genoot ze van de natuur en de nachtelijke hemel. 'Maar er was een andere kant. Een kant van spanning en diepgewortelde problemen die gerelateerd zijn aan de koloniale geschiedenis.' Deze tegenstelling herkent Boulogne in de ruimte. 'Het is de ultieme plek van verwondering én van actuele geopolitieke kwesties.' Hier ontmoeten haar kennis en kunst elkaar. 'Ik voel dat ik iets kan toevoegen in het debat over ontdekkingsreizen, vooral nu mensen de ruimte willen koloniseren. Dat gegeven en de retoriek eromheen schokken mij. Juist vanwege de recente aandacht voor de negatieve gevolgen van kolonisatie, snap ik niet waarom we hierover spreken in dezelfde termen.'

Boulogne sluit haar ontwikkeljaar af met een onderzoek naar mandenvlechttechnieken uit de Caraïben, in samenwerking met antropologen. 'Ik wil alles leren over de basis van dit ambacht, waarin alleen de vezels en handen worden gebruikt.' Gelijktijdig onderzoekt ze satellietbeelden van het eiland, die tonen hoe mensen het eiland en haar hulpbronnen hebben gebruikt. Zo weeft Boulogne haar onderwerpen samen. Acceptatie en balans vinden waren daarbij haar grootste uitdagingen. 'Ik schakel tussen uitgebreid onderzoek doen, werken met textiel en samenwerken met anderen. Dat is moeilijk te balanceren.' In oktober presenteert Boulogne een serie grafische prenten over de menselijke relatie met buitenaardse hulpbronnen en een publicatie over Caraïbische traditionele mandenmakerij in relatie tot het besef van territorium. Daarnaast werkt ze aan een *paper* die ze presenteert in Milaan: *Caribbean arc and outer Space, an academic and visual reflection on exploration*. Voor het eerst is daar een koloniaal panel aanwezig, vertelt Boulogne. 'Er is beweging binnen dit onderwerp, mensen uit de gemeenschap willen samenkomen. Door dit jaar kon ik daar meer aandacht aan besteden. Het is te groot om het er niet over te hebben.'

'Ik kan iets toevoegen in het debat over ontdekkingsreizen'

'Het is te groot om het er niet over te hebben'

75

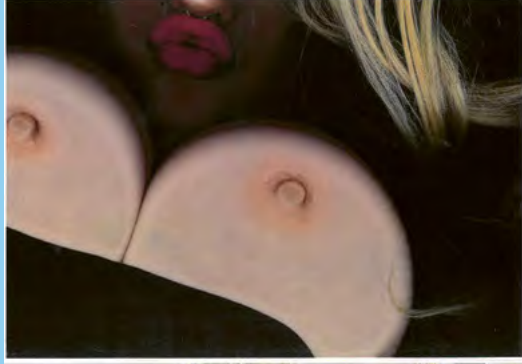
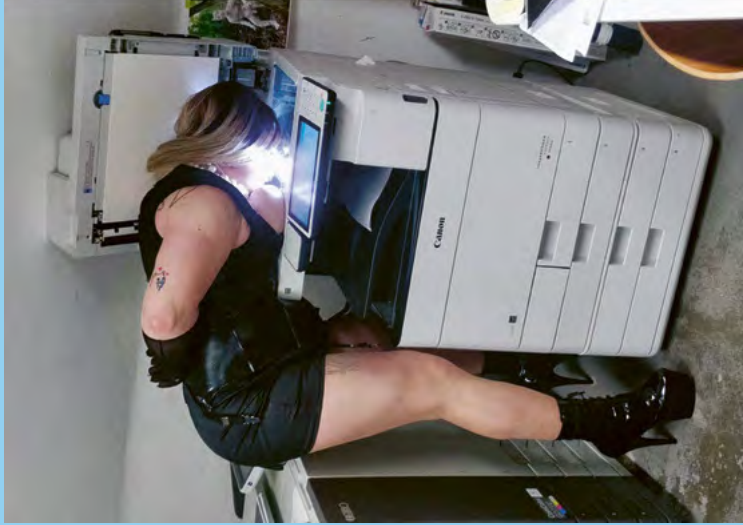

Foto door Nicolai Schmelling, scan door Jizz Taco

76

MICHIEL TERPELLE

Voor grafisch ontwerper Michiel Terpelle (hij/hen) was een van de belangrijkste uitgangspunten dit jaar het vinden van gemeenschappen. En dan met name queer community's; plekken waar hij kan thuishoeren en compromisloos kan samenwerken. 'Het uitgangspunt van mijn praktijk is dat *queerness* niet een manier van doen is of een laagje over de ontwerppraktijk als neutrale entiteit, maar een manier van zijn die het gepolitiseerd zijn van de queer mens bevreemdt en onderzoekt in relatie tot heteronormativiteit en *compulsory heterosexuality*.' Terpelle benaderde verschillende personen en initiatieven voor mentorschap, waaronder het Belgische collectief Bebe Books. Nadat hij eerst als resident werd uitgenodigd, is hij nu lid van de groep.

Na Terpelles afstuderen aan de Werkplaats Typografie in 2020 was daar het gat van de coronacrisis. Structuren ontbraken, samenwerken was moeilijk, faciliteiten waren niet beschikbaar. Het voelt voor hem alsof zijn praktijk nu pas echt op gang komt. Een van de projecten waar hij de afgelopen tijd aan gewerkt heeft, is het ontwikkelen van zijn *drag character* Jizz Taco. 'Ik neem actief deel aan de cultuur van *drag* en geef elementen binnen deze cultuur een plek in mijn ontwerppraktijk. Elementen zoals performance en identiteit, maar ook podia zoals de club, de straat en de galerie, waarin ik thema's als gender, seksualiteit en klasse bevreemdt en onderzoekt.'

'Mijn praktijk bevreemdt en onderzoekt het gepolitiseerd zijn van de queer mens'

Waar Terpelle steeds meer naar streeft, is onafhankelijkheid in de relatie tussen opdrachtgever en ontwerper. In die hiërarchische structuur wordt namelijk vaak van gemarginaliseerde mensen verwacht dat zij zich aanpassen aan belangen die hen niet dienen. Vandaar dat hij zich steeds meer afzet tegen heteronormatieve ontwerppraktijken. 'Ik wil *queerness* niet uitleggen "op voorwaarde dat..."; op voorwaarde dat de hetero het begrijpt in zijn taal of referentiekader, op voorwaarde dat hij zich niet aangesproken hoeft te voelen of dat het een schuldgevoel oproept, of op voorwaarde dat het hem niks gaat kosten.'

Alle ervaringen van het afgelopen jaar krijgen plaats in een archief. Naast een digitaal archief, wordt het archief ook een evenement. Een performance, bijna als een soort liturgie, waarin de samenwerkingen en uitkomsten gevierd worden. Overigens vond Terpelle dit jaar ook een gemeenschap: 'Talentontwikkeling zie ik als een hele goede manier om iemand een steun in de rug te geven en een duw in de juiste richting. Je krijgt ook die financiële ondersteuning, maar je krijgt ook die grote groep mensen die aan het begin van hun carrière staan.'

'Ik wil *queerness* niet uitleggen "op voorwaarde dat..."'

77

MILENCO DOL

78

'Het is fijn om de ruimte te hebben om te kunnen zoeken'

Een reeks van zwart-witfoto's toont een portret van een jongeman, waarbij elke foto geleidelijk donkerder wordt. Op de laatste foto is de geportretteerde bijna niet meer te onderscheiden van zijn omgeving. Met dit vierluik van zelfportretten verbeeldt Milenco Dol een persoonlijke ervaring. 'Dit project kwam voort uit een verlangen om te verdwijnen, opgaan in stilte.' Het wegvallen van de geportretteerde tegen de donkere achtergrond wordt met een analoge camera bereikt door de sluitertijd stapsgewijs te verkorten.

Dol wilde dit jaar een serie portretten van starters op de arbeidsmarkt maken en daarbij leren werken met een analoge camera. Van zijn eigen afstuderen herinnerde hij het gevoel van richtingloosheid nadat de structuur van zijn studie wegviel. 'Ik kreeg het gevoel: als ik niets doe, gebeurt er ook echt niets meer.' Tijdens het project merkte hij echter dat de portretten niet het verhaal vertelden dat hij voor ogen had. Bovendien vergde het werken met een analoge middenformaat camera een andere benadering: 'Je kunt niet meer vijftienhonderd beelden schieten en er dan later een paar uitzoeken. Het beeld dat ik schiet moet kloppen.' Hij besloot het werken vanuit een vaststaand concept los te laten en gewoon te gaan fotograferen. 'Het is fijn om de ruimte te hebben om naar dingen te kunnen zoeken. Met een analoge camera kijk je wel door een zoeker, maar dat is gewoon een spiegeltje dat toont wat je voor je ziet. Mooi beeld is datgene wat, als je daar met je eigen ogen naar kijkt, al mooi is.'

Dit resulteerde in een aanpak waarbij Dol het maken van foto's scheidt van het bewerken van een serie. Ook heeft hij geleerd om film te ontwikkelen en bekwaamt hij zich in het maken van analoge prints. Door deze ervaringen en gesprekken met verschillende mentoren is zijn perspectief op fotografie verbreed. 'Als ik een serie maak gaat het niet alleen om wat ik te vertellen heb, maar ook om wat een ander erin kan zien.' Fotografie is voor Dol een middel om dingen zichtbaar te maken, maar ook om (achter de lens) te verdwijnen. Die ambiguïteit probeert hij te vatten door beelden samen een verhaal te laten vertellen. Het tijdrovende en ambachtelijke proces van analogoog fotograferen levert hem veel op. 'De tijd die je in een enkel beeld stopt geeft het meer waarde. Je begint met niets en het kan meer worden. Zodra je die analoge camera oppakt, ben je bezig met de wereld zelf.'

79

'Zodra je die analoge camera oppakt, ben je bezig met de wereld zelf'

NIELS DE BAKKER

80

Van Sonologie aan het Conservatorium naar een master Art Science en een Tech Fellowship aan de Rijksakademie van beeldende kunsten; kunstenaar Niels de Bakker brengt al zijn kennis samen in de installaties die hij maakt en bespeelt als instrumenten. Het is zijn manier om grip te krijgen op materialen en processen. De tools die hij nodig heeft voor zijn werk zijn zo specifiek dat hij ze zelf maakt. 'Om volgende stappen te zetten in mijn werk, moet ik blijven leren.' Dus zit hij nog regelmatig in collegezalen en wint hij advies in van experts in elektronica en mechanica. Dat werpt zijn vruchten af. Steeds sneller en beter verlopen zijn experimenten, en dat was precies het doel van dit jaar. 'Ik wil professionaliseren door technische stappen te maken. Voor mijn installatiemachines bouw ik steeds verder op de kennis die ik al heb.' Want met nieuwe kennis, komen ook nieuwe vragen.

Toen De Bakker zijn aanvraag schreef, dacht hij iets met optica – lenzen en licht – te gaan doen. Zijn plan veranderde gaandeweg. 'Ik bouwde een ecosysteem van kleine computers en elektronica dat mij in staat stelt om sneller en beter nieuwe installaties op te bouwen.' Die installaties zijn de resultaten van een *deep dive* in zijn eigen fascinaties en de producten van grondig, complex en experimenteel onderzoek. 'Voor mijn nieuwste installatie los ik pigmenten op in een speciale siliconenolie. De kleur van de pigmenten verandert door hun temperatuur.' Dit proces maakt De Bakker inzichtelijk met een ledscherm, waarvoor hij beelden maakt op basis van de hitte van pigmenten: door verwarming en koeling verandert het beeld continu. Complex? Dat klopt. Hij snapte het eerst zelf ook niet, maar laat dat nu net zijn grootste drijfveer zijn. 'Iets fascineert mij juist omdat ik niet snap hoe het werkt. De technische weg die ik moet afleggen om daarop controle te krijgen, vind ik interessant.'

'Tussen de bouw van de elektronica en het schrijven van de compositie ontstaat het uiteindelijke werk'

Ogenschijnlijk magische, natuurlijke fenomenen leren begrijpen én besturen, dat is wat de kunstenaar poogt te doen. 'Als uitvinder maak ik mijn eigen apparaten zodat ik het kan besturen. Dat doe ik nu ook met magnetische pigmenten, waarbij een magnetisch veld voor kleurverandering zorgt.' Door te begrijpen hoe iets werkt, leert De Bakker hoe hij resultaten kan sturen en modelleren. Dat doet hij op basis van composities. 'Tussen het bouwen van elektronica en het schrijven van composities ontstaat het uiteindelijke werk.' Alles is zorgvuldig uitgedacht. Toch ontstaan zijn meeste ontdekkingen toevallig. 'Eigenlijk zoek ik naar toeval. De onverwachtse resultaten zijn de mooiste.'

'Iets fascineert mij juist omdat ik niet snap hoe het werkt'

81

Foto door Lici Feng

82

'Het dragen van de cashaca is carrying the culture of Aruba'

Quiana Cronie is geboren op Curaçao en getogen op Aruba. Op haar negentiende verhuisde ze naar Nederland voor haar studie aan de Design Academy in Eindhoven. Nu is Cronie terug op het eiland waar ze opgroeide. Als Arubaans ontwerper streeft ze ernaar de cultuur van het eiland te behouden voor toekomstige generaties, door het creëren van duurzame mode en visuele *storytelling*. Daarbij doet ze onderzoek naar de traditionele kleding op Aruba, die is beïnvloed door verschillende culturen als gevolg van kolonisatie en handel. Bevlogen vertelt Cronie: 'Aruba heeft een rijke mondelinge geschiedenis en beperkte schriftelijke bronnen. Ik wil onze verhalen, die vaak vergeten zijn, blootleggen, delen en in de schijnwerpers zetten. Zoals de herkomst van het Arubaanse spreekwoord *come harinja, bisti bari*, dat "het meel eten en de zak dragen" betekent. Dit verwijst naar een recht gesneden werkshirt, dat hardwerkende vrouwen, boeren en vissers rond het jaar 1800 maakten van lege meelzakken, die stevig en ademend waren. Het hergebruik van dit stevige materiaal maakte de *cashaca* tot een duurzaam kledingstuk. Met mijn huidige project *Cashaca* wil ik deze vindingrijke traditie nieuw leven inblazen. Geïnspireerd door de werkwijze van toen, vervaardig ik een geüpcyclede versie, gemaakt van katoenen tafelkleden, gered uit de lokale hotelindustrie. Zo verwijs ik ook naar het huidige en nog niet zo duurzame Aruba, waar de belangrijkste inkomstenbron toerisme is. Zowel souvenirs als mode zijn veelal massaal, snel en buiten Aruba geproduceerd. Door de *cashaca* in een nieuw jasje te steken, wil ik me enerzijds richten op erfgoed, identiteit en saamhorigheid van de eilandbewoners. Anderzijds is de *cashaca* een manier om de onvertelde verhalen van Aruba over te brengen via duurzame kledingstukken, bedoeld voor iedereen. *Carrying the culture of Aruba*, dat is wat je doet als je het shirt draagt.'

Momenteel richt Cronie zich op verfijning van haar naaivaardigheden en het verbeteren van visuele esthetiek met behulp van nieuwe media zoals 3D mode en Cinema4D. 'Door een gevoel van frisheid en innovatie in het project te verwerken, hoop ik ook een jongere doelgroep aan te spreken.' Ook probeert ze pop-uptentoonstellingen te organiseren in samenwerking met winkels op zowel Aruba als in Europa, om haar werk in ontwikkeling te tonen en feedback te krijgen van de gemeenschap. 'Het is een opwindende, betekenisvolle fase. Ik kan nu volledig opgaan in mijn passie, me richten op experimenteren, reflecteren, groeien en bouwen aan de basis van een praktijk als onafhankelijk ontwerper. Daar ben ik ontzettend dankbaar voor!'

'Dit duurzame kledingstuk vertelt het verhaal van vindingrijke eilandbewoners'

83

QUIANA CRONIE

84

'Ik vertel verhalen die ongezien blijven in onze samenleving'

RO BUUR

Ro Buur, afgestudeerd aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht en het Sandberg Instituut in Amsterdam, is actief op het vlak van film, fotografie, beeldhouwen (keramiek), illustratie en typografie. Buurs werk komt voort uit een sterk gevoelde noodzaak om bepaalde thema's binnen diens dagelijks leven te onderzoeken en zich daarover te uiten. 'Met mijn projecten vertel ik verhalen die ongezien blijven in onze samenleving. De inspiratie haal ik onder meer uit de queer community. De mensen daar motiveren mij om te groeien en dicht bij mezelf te blijven. Ook komen mijn ideeën uit de natuur, het Nederlandse landschap en het water dat daar doorheen stroomt. Ik vind het geruststellend dat de natuur divers is, dat er planten en dieren met zowel mannelijke als vrouwelijke kenmerken zijn, bepaalde diersoorten geen binaire verdeling binnen hun gedrag kennen en er ook bij dieren homoseksualiteit bestaat. Dit toont aan dat het natuurlijk is om te zijn wie ik ben.'

Buur vertelt over diens huidige multimediale project (werktitel *Queerdo's*) dat in een later stadium, na afronding van het ontwikkeljaar, zal resulteren in een film. 'Hoofdpersoon is Birdie, een queer en transmens die geen juist zelfbeeld heeft en zichzelf ziet als een monster. Vier (denkbeeldige) vrienden trekken met Birdie de natuur in voor een ritueel dat ervoor zorgt dat Birdie angsten en negatieve gedachten los kan laten. Ik vormde Birdie naar het watermonster uit een afschrikwekkend Nederlands volksverhaal, dat diende om kinderen weg te houden van het water. In mijn project trek ik een parallel met hoe een deel van de maatschappij, die steeds normatiever en meer binair is gaan denken, queer en transpersonen ziet.'

De beurs gebruikte Buur voor research, het schrijven van het script en het uitwerken daarvan, waarbij Buur onderzoek combineerde met een magische denkwereld. 'Ik experimenteerde met verschillende mediums om een narratief te vertellen. Zo ontstond een grote liefde voor klei. Ik kon er mijn fantasie op loslaten, al boetserend ontstonden de karakters, die ik vervolgens naar illustratie en tekst vertaalde. De keramische sculpturen zijn binnenkort ook basis voor mallen voor rubbermaskers, die de personages in de film gaan dragen. Ook worden de sculpturen onderdeel van een installatiewerk dat ik als afsluiting van het ontwikkeljaar zal presenteren.'

'Fantaserend en boetserend met klei ontstonden de filmkarakters'

85

ROSALIE APITULEY

Rosalie Apituley, in 2022 afgestudeerd aan ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten in Arnhem, richt zich in haar artistieke ontwerppraktijk op *product design*, *critical design*, *social design* en *interaction design*. Met *Uit de meterkast* belichtte ze voor het eerst het onderwerp energiegebruik. Apituley: 'Mijn werk is maatschappijkritisch en doordacht, maar door de speelsheid en humor voor een breed publiek toegankelijk. Met dit project wilde ik de dagelijkse interacties met energie herontwerpen, om te benadrukken dat energie niet zomaar uit de muur komt.'

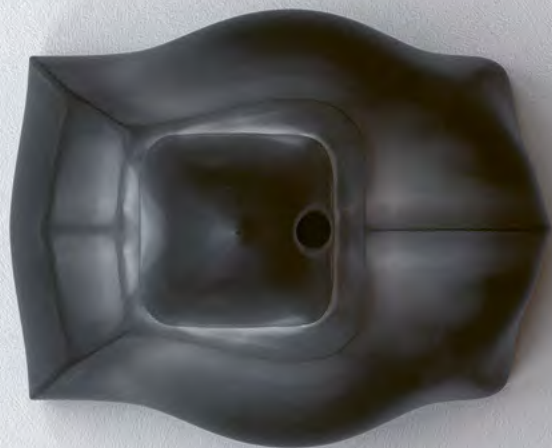
Haar interesse voor het thema ontstond door een herinnering uit haar kindertijd. 'Als ik het licht aan liet staan, werd er gezegd: "Denk aan de ijsberen."' Als beginnend ontwerper vroeg ik me af: waarom snap ik niet hoe energie werkt, terwijl ik er zo afhankelijk van ben? Ik wilde weten hoe kleine handelingen in mijn huis, zoals het lichtknopje uit-/aandoen, in verhouding staan tot het grotere geheel: klimaatverandering. Hoe heb je hier als individu impact op?'

Inmiddels is Apituley zich steeds meer gaan positioneren als ontwerper op het vlak van energiebewustzijn. 'Mijn motivatie is: wat beweegt mensen? Door ons handelen kunnen we daadwerkelijk grip hebben op klimaatverandering. De manier waarop wij technologie en infrastructuur vorm geven beïnvloedt onze relatie met de natuur. Met mijn projecten wil ik energieverbruik tastbaar en zichtbaar maken, want fysiek ervaren en daardoor iets begrijpen zorgt ervoor dat je daarop gaat acteren.'

Dit jaar werkt Apituley verder aan het project *It giet oan*, dat speelt met de vraag of we onze cultuur kunnen aanpassen aan het energieaanbod van zon en wind, met de dynamische ritmes die daarbij horen. Tijdens *Dutch Design Week 2023* bouwde ze met netbeheerder Alliander een koek-en-zopiekraam, waar vijf zonnepanelen een softijsmachine voorzagen van stroom. Op de momenten van zon deelde Apituley ijsjes uit, bij bewolking viel de machine uit. 'Nu onderzoek ik de mogelijkheden van een ijsbaan in de zomer, die draait op de overschotten van zonnestroom. Met dit project onderzoek ik hoe we cultuur en economie meer zouden kunnen inrichten op de seizoenen, met seizoensgebonden energie. Ook ben ik bezig met een festival op het ijsbaanterrein, met lezingen, workshops, een kleine kunstexpositie en spelletjes rond energiegebruik. Bij energie gaat het heel vaak alleen om zuinig zijn. Ik wil samen met het publiek onderzoeken of we ook collectief kunnen vieren wanneer we een overvloed aan stroom hebben, die de zon ons in de zomer biedt.'

'Met mijn projecten wil ik energieverbruik tastbaar en zichtbaar maken'

SAMUEL RYNEARSON

88

Samuel Rynearson houdt van objecten die een functie hebben die je niet meteen ziet. Zo zijn er bijvoorbeeld fonteinen, theepotten of vogelhuisjes in alle soorten en maten die je door hun bijzondere ontwerp niet meteen als zodanig herkent. Waar de ontwerper vooral in geïnteresseerd is, is hoe dit soort voorwerpen de leefomgeving beïnvloeden, en vice versa. Terwijl hij voornamelijk werkt met digitale media, groeit de laatste jaren zijn fascinatie voor fysieke objecten. Sterker nog: 'Hoewel ik me nog steeds kan verbazen over digitale objecten, ben ik vooral gefascineerd door het gevoel, de tastbaarheid en het vervreemdende aspect van fysieke objecten. Ik realiseer me steeds meer dat afstand nemen van volledig digitaal werken belangrijk is voor mijn geestelijke gezondheid en kwaliteit van leven. Ik wil daarom een nieuwe benadering vinden waarbij ik digitale en fysieke ontwerpen kan combineren.' Daarbij legt hij graag de focus op het vreemde of vervreemdende aspect van een object. 'Dat geeft je het gevoel dat je moet blijven kijken en dat stimuleer ik graag. En ook hoop ik dat de kijker zich afvraagt waarom het er zo uitziet én hoe het gemaakt is.'

'Ik wil nieuwe verbindingen maken met onze leefomgeving'

89

Tijdens zijn ontwikkeljaar heeft Rynearson zich gestort op het ontwerpen en maken van vogelhuisjes, die tuinen in Den Haag sieren. Hij wilde dat de huisjes inhoudelijk een spanning zouden aangaan met elkaar en de omgeving. Hiervoor werkte hij samen met onder andere ontwerper Jonathan Looman. 'Door middel van gesprekken hebben we objecten ontworpen en gekeken hoe de vogelhuisjes geschikt zijn voor hun omgeving en de levende wezens die ze bewonen.'

Zowel de ontwerpen, die verre van traditioneel zijn, en hier en daar futuristische kenmerken hebben, waren ook de materiaalkeuze en het productieproces onderdeel van zijn onderzoek. Want een digitaal ontwerp in plastic printen is bijvoorbeeld wel te doen, maar hoe ga je om met keramiek of metaal? Heel veel research doen, heel veel uitproberen en zelf een archief aanleggen over materiaalgebruik en productieprocessen is wat de ontwerper vervolgens deed. Het smaakt naar meer: 'Ik hoop mij verder te ontwikkelen tot een ontwerper die niet alleen digitaal creëert, maar het digitale opnieuw kan invoegen en verbinden met het fysieke (en vice versa) en zo nieuwe verbindingen kan voorstellen met onze leefomgeving.'

'Ik leg de focus graag op het vreemde'

90

'Ik maak me zorgen over hoe deze *computational condition* invloed heeft op de fysieke wereld'

SANDIPAN NATH

Sandipan Nath richt zich in zijn werk op de snelgroeiende wereld van kunstmatige intelligentie en *machine learning*, en hoe deze technologieën steeds meer invloed hebben op de digitale wereld. Vijf jaar geleden begon hij met het creëren van kunstwerken die gebruikmaken van *machine learning* en *deep learning*. Sindsdien zijn algoritmes een belangrijk onderdeel van zijn werk geworden. 'Deze technologieën beïnvloeden mijn creativiteit, die nu niet alleen wordt bepaald door machines, maar ook door overheidsbelangen en commerciële belangen. Ik maak me zorgen over de gevolgen van deze *computational condition* voor de fysieke wereld.'

In het post-internettijdperk werd digitale beeldvorming zo overvloedig dat netwerken en platforms overspoeld raakten met mediacontent. In het huidige post-algoritmetijdperk spelen algoritmes een centrale rol in het interpreteren en begrijpen van deze beelden. Beeldherkenning is geëvolueerd van het simpelweg identificeren van lijnen en randen naar het herkennen van complexe patronen en zelfs het voorspellen van toekomstige beelden. De focus is verschoven van door gebruikers gemaakte content naar machine gegenereerde content, die sneller dan ooit wordt geproduceerd. 'Ik ben gefascineerd door deze machine-leesbare media die de interacties tussen algoritmische systemen en de natuurlijke wereld vastleggen.'

'In het afgelopen jaar heb ik een verzameling beelden, video's en gebarendata opgebouwd die worden gebruikt om een UR3-robotarm te trainen voor het uitvoeren van complexe taken, zoals het oppakken van appels. Deze machinegegenereerde content biedt veel esthetische waarde en vormt de basis voor mijn creatieve werk, waarbij ik poëtische composities wil maken met behulp van algoritmische processen.'

Daarnaast heeft Nath zich ontwikkeld als componist, met een focus op nieuwe muziek die zich organisch vormt. 'Ik benader geluidsontwerp vanuit een algoritmisch perspectief en heb geleerd over de onvoorspelbare aard van zowel klassieke als kwantumalgoritmes. Dit heeft mijn onderzoek naar onzekerheid en waarschijnlijkheid, die centraal staan in zowel klassieke als kwantumsystemen, verder verdiept.'

In zijn huidige werk onderzoekt hij de esthetische voorwaarden van een post-algoritmisch tijdperk en hoe deze de cultuur beïnvloeden. 'Hiervoor werk ik samen met onderzoekers, kunstenaars en academici om te begrijpen hoe moderne algoritmen onze sociale interactie, ecologische doelen en kennisproductie beïnvloeden. Hoewel mijn onderzoek theoretisch van aard is, is mijn benadering experimenteel en intuïtief. Ik streef ernaar om artistieke en wetenschappelijke kennis te verbinden en wil resultaten creëren die niet vastzitten aan een bepaalde plaats of tijd. Het zal iets zijn dat in de loop van de tijd evolueert of in meerdere vormen tegelijk kan bestaan.'

'Ik benader geluidsontwerp vanuit een algoritmisch perspectief'

91

SÉBASTIEN ROBERT

Na projecten in Cambodja, Chili en Noorwegen, waarbij hij onderzoek deed naar verdwijnende inheemse muziek, culturen en kosmologieën, zocht Sébastien Robert het voor zijn volgende project dichterbij huis. Zijn interesse in de doedelzak komt voort uit zijn jeugd in Bretagne, waarbij het lage, zoemende geluid van het instrument nog altijd herinneringen en gevoelens oproept. Deze interesse groeide toen hij ontdekte dat de doedelzak zijn oorsprong vindt in het Midden-Oosten en vervolgens door de Romeinen door Europa werd verspreid. Met variaties in Frankrijk, Italië, Griekenland, Oekraïne en Groot-Brittannië kan de doedelzak volgens Robert worden gezien als het meest Europese instrument, dat culturen, generaties en sociale klassen doorkruist. 'Mensen zien tradities en cultuur vaak als nationale en statische entiteiten, die niet in beweging zijn. Mijn benadering van dit project is echter transnationaal, trans-Europees en transmediterraan.'

'Op een bepaalde manier breng ik de traditie vooruit door technologie'

Waar hij bij vorige projecten veldonderzoek deed om verdwijnende muziek te onderzoeken en vast te leggen, begon hij dit keer vanuit een archief, namelijk de collectie van het Museum voor Europese en Mediterrane Beschavingen in Marseille. 'Voor mij voelt het vreemd dat deze instrumenten daar in hun doos liggen te slapen. Het is leuk om te archiveren, maar soms is het ook dodelijk voor een instrument.' Tijdens een residentie in Marseille kwam hij in contact met kunsthistorici, organologen, traditionele en hedendaagse instrumentmakers, en -spelers. Met behulp van een 3D-scanner van de Philharmonie van Parijs scande hij vijf doedelzakken uit de collectie, specifiek de bourdons die een constante toon produceren. Terug in Nederland werkte hij met hulp van Luuk Meints (voor het 3D-modelleren en printen), instrumentmaker Léo Maurel en multimedia kunstenaar Benjamin Maus verder om van drie ge-3D-printe kopieën een geluidsinstallatie te construeren die de verschillende Europese doedelzakken samenbrengt. Daarnaast kreeg hij ook ondersteuning van Marie-Barbara Le Gonidec, een etnomusicologe die hem hielp een brug te slaan tussen zijn artistieke visie en een wetenschappelijke benadering.

'Voor mij voelt het vreemd dat instrumenten in hun doos liggen te slapen'

De ontwikkelingen van het afgelopen jaar culmineerden deze zomer in een presentatie in de Grey Space in the Middle in Den Haag, waar hij de mogelijkheden van zijn installatie wil testen. 'Dit jaar was bedoeld om dit idee te testen en te verkennen. En daarmee verwacht ik een vrij duidelijk beeld te krijgen van wat ik precies wil gaan doen.' Vooruitkijkend hoopt Robert zijn werk terug te brengen naar de regio's waar deze instrumenten oorspronkelijk vandaan komen en terug naar de mensen die deze instrumenten maken. 'Op een bepaalde manier breng ik de traditie vooruit door gebruik te maken van technologie.'

Foto door Daimy Halfhide

94

SHANELLA BLEECKE

Shanella Bleecke studeerde in 2021 af als audiovisueel specialist aan het Media College van Amsterdam. Ze werkt in de culturele sector als programmeur, curator, host en filmmaker en was in het recente verleden ook actief in journalistiek en politiek. Bleecke geeft ongehoorde verhalen een podium. Als multidisciplinair talent is ze observator van en spreekbuis voor een jonge generatie die strijdt voor een eerlijker, rechtvaardiger en meer inclusieve wereld. 'De basis van mijn *storytelling* is het vertellen van verhalen van nu met behulp van kennis en gebeurtenissen uit het verleden. Ik onderzoek de parallellen, continuïteiten of veranderingen in sociale, politieke en culturele aspecten. Met mijn filmwerk kan ik letterlijk en figuurlijk het heden en verleden aan elkaar knippen, waardoor ik kan reflecteren op de hedendaagse context en die ook kan onderbouwen.'

Dit jaar staat de ontwikkeling van de documentaire *Rutu* centraal. 'Rutu is het Surinaamse woord voor 'roots'. Mijn oma vertelde nooit zoveel over haar leven vroeger in Suriname. Toen ze naar Nederland kwam, was ze gericht op het grootbrengen van de kinderen en het opbouwen van een bestaan. Ik merkte dat identiteit steeds belangrijker voor me werd. In 2023 ging ik in mijn eentje een maand naar Suriname. Familieleden en oma's vrienden van destijds vertelden dat oma altijd al zorgzaam was geweest en stevig in haar schoenen stond. Ik besepte: die kracht van Surinaamse vrouwen, die zit ook in mij. Dat raakte me. Zo ontstond het idee voor de documentaire. Tijdens mijn volgende bezoek leerde ik dat ontzettend sterke vrouwen het fundament van Suriname vormen. Eén van die historische, betekenisvolle vrouwen was Maria Vlier, waarmee ik *Rutu* begin. Nog geboren in slavernij, schreef zij later als eerste een geschiedenisboek over haar land vanuit Surinaams perspectief. Het was magisch om dat te ontdekken!'

'Ik merkte dat identiteit steeds belangrijker voor me werd'

Conceptontwikkeling, onderzoek, interviews met camera, productie van de documentaire... Bleecke ziet haar project en het proces als een manier om verder te groeien als multidisciplinaire maker. 'De kracht zit, vind ik, in nieuwsgierig blijven om alles te willen en alles te kunnen. Ik ben nu bezig met de verdere uitwerking van het documentaireplan. Als ik daarmee klaar ben ga ik, als curator, het documentaireplan in de vorm van een tentoonstelling presenteren. Het is mooi dat ik nu de vrijheid heb om me op al deze facetten te richten.'

'Sterke vrouwen vormen het fundament van Suriname'

95

Foto door Jesse Verdoes

96

SJOERD WILLEM BOSCH

Als 'luisterend architect' heeft Sjoerd Willem Bosch het afgelopen jaar het landschap van Groningen en Terschelling verkend. Al wandelend leert hij te luisteren naar het landschap en haar bewoners. Dat doet hij door te tekenen, in gesprek te gaan en te achterhalen hoe het dagelijkse zich verhoudt tot grote landschappelijke vraagstukken. Bosch wilde dit jaar het (onder)zoekende deel van zijn praktijk ontplooiën, tijdens de voor architecten verplichte 'beroepservaringsperiode'. Na een bachelor en master bouwkunde aan de Technische Universiteit Delft wilde hij zich bekwalen in niet-typische ontwerpvaardigheden zoals interviews, schrijven, fotograferen en het maken van kaarten. In 2022 ontwikkelde hij zijn afstudeerproject *Hedendaags Omme-landerhuis*; een politiek centrum voor het niet-stedelijke gebied rondom zijn geboorteplaats Groningen. Door middel van wandelingen en gesprekken onderzocht hij hoe architectuur de dialoog over het landschap kan faciliteren.

Deze werkwijze, waarin ervaringen en observaties worden vastgelegd in tekeningen, verhalen en fotoreportages, heeft hij dit jaar voortgezet. Hiervoor keerde hij terug naar Groningen. Als startpunt voor zijn verkenning koos hij een familieverhaal over 'het zwarte paadje' van zijn overgrootmoeder, die ruim een eeuw geleden in een boerderij in het buurtschap Ellerhuizen woonde. Haar paadje was een kerkpad dat dwars door de landerijen naar het nabijgelegen dorp Bedum liep, maar dat door ruilverkaveling inmiddels is verdwenen. Tijdens zijn wandelingen ziet Bosch hoe deze en andere veranderingen zich in het landschap voltrekken. Woningbouw en de aanleg van infrastructuur en nutsvoorzieningen, maar ook aardbevingen, bodemdaling en -verzilting laten allemaal hun sporen na. 'Een persoonlijke zoektocht kan algemene landschappelijke vraagstukken adresseren. En daarmee is het volgens mij een alternatieve vorm van hoe je een landschap kan benaderen als ontwerper.'

Om zijn perspectief nog verder te verbreden bereikt Bosch anderen bij zijn verkenning, zoals theatermaker Sijas de Groot, fotograaf Rubén Dario Kleimeer en architect Rien Korteknie. Ook werkt hij samen met archeologen en studenten van de Universiteit van Amsterdam aan een inventarisatie van verdrongen dorpen en verdwenen bouwwerken op Terschelling. Voor festival *Oerol* ontwikkelt hij samen met archeoloog Heleen van Londen een expeditie waar bezoekers inzicht kunnen krijgen in de verhalen die uit de bodem zijn opgediept. De installatie *Doorgronding* verbindt de kleine schaal van de archeologische bodemvondsten met het landschap en het grote verhaal van het waddengebied.

Deze ervaringen hebben zijn kijk op zijn vakgebied verruimd: 'Ik druf nu vrijer te denken over wie ik als architect wil of kan zijn. En hoe ik daarmee grote vraagstukken kan beantwoorden over duurzaamheid, over ongelijkheid of hoe je omgaat met plekken.'

'Een persoonlijke zoektocht kan algemene landschappelijke vraagstukken adresseren'

'Het interessante is het gebied waarin het antwoord niet zo zeker is'

97

STUDIO-METHOD

Hoe kunnen we een andere relatie met onze materialen aangaan? Dat is een vraag waar Pedro Daniel Pantaleone en Riel Bessai zich met Studio-Method over buigen. Met duurzame innovatie als doel en hergebruik van materialen als middel, reageren ze op de huidige schaarste. Het resultaat zijn architectonische interventies, ruimtelijke installaties, maar ook theoretische verkenningen. Studio-Method richt zich niet alleen op de gebouwen, maar op de meerwaarde ervan voor mensen, zegt Pantaleone. 'We willen begrijpen hoe we hergebruik beter kunnen aanpakken. Dat doen we door het als een cultureel in plaats van een technisch probleem te benaderen.'

Studio-Method reageert op menselijke behoeften. Dat maakt projecten complexer, maar ook leuker, vindt Pantaleone. 'We bouwen nu iets vanaf de grond op, hebben een eigen plek, een opdrachtgever en te maken met een planning, autorisaties en regulaties.' In Drenthe kreeg Studio-Method de opdracht een paviljoen te bouwen van restmaterialen. Hier kon Pantaleone de praktische vaardigheden die hij dit jaar ontwikkelde, in de praktijk brengen. 'Vooral het handmatig werken wilde ik verbeteren.' Dus kreeg hij lessen in lessen: een belangrijke vaardigheid aangezien ze veel met restmateriaal werken. 'Het samenbrengen van metaal creëert veel nieuwe mogelijkheden.'

De culminatie van hun jaar is in oktober 2024 te zien in Fredriksoord in Drenthe. Daar, in erfgoedherstelproject *De Proef*, maakte Studio-Method een paviljoen met leeskamer, midden in het bos. De plek en het bouwwerk zijn verbonden aan de begin negentiende-eeuwse Koloniën van Weldadigheid (UNESCO Werelderfgoedlijst) en Museum De Proefkolonie. Het bouwwerk houdt zich direct tot het landgoed, alleen al doordat alle gebruikte materialen van het terrein zelf komen. Schapenwol voor isolatie bijvoorbeeld, van de schapen die grazen op het terrein. 'Het paviljoen werkt als tussenruimte, tussen het bestaande gebouw en de tuin, waar je een introspectief moment in de natuur kunt beleven.' De flexibele constructie – prefab droogbouw, dus eenvoudig te demonteren en hergebruiken – mag vijf tot tien jaar blijven staan.

Het ontwikkeljaar overtrof de verwachtingen, zegt Pantaleone. Niet alleen verbeterden de praktische vaardigheden van het duo, maar ze kregen een beter begrip van de professionele praktijk: vergunningen aanvragen, artistieke experimenten. 'Het gaat niet alleen om ontwerp, visie en uitvoering, maar ook om netwerk, draagvlak en financiële draagkracht. Kunst en architectuur zijn sterk verbonden met maatschappelijke en politieke zaken. Ik weet nu hoe belangrijk het is om projecten te verweven met de stad. In sociaal opzicht, maar ook qua wet- en regelgeving. Ik leerde dingen die ik uit de boeken nooit had gehaald.'

'We behandelen hergebruik van materialen als cultureel in plaats van technisch probleem'

Foto door Sang Hyun Lee

100

SUN LEE

Als Koreaanse ontwerper die in Nederland werkt, voelt Sun Lee zich altijd op de grens staan tussen het behouden van haar identiteit en het aanpassen aan een nieuwe omgeving. 'Daarom voel ik me sterk verbonden met de filosofie die de geschiedenis van het ambacht belichaamt. Ik zie het als een verzameling culturen die zich in specifieke regio's en tijden heeft verzameld.' Ambachten zijn voor haar levend erfgoed; geen overblijfselen van een voorbije tijd, maar dynamische praktijken die kunnen evolueren en zich aanpassen.

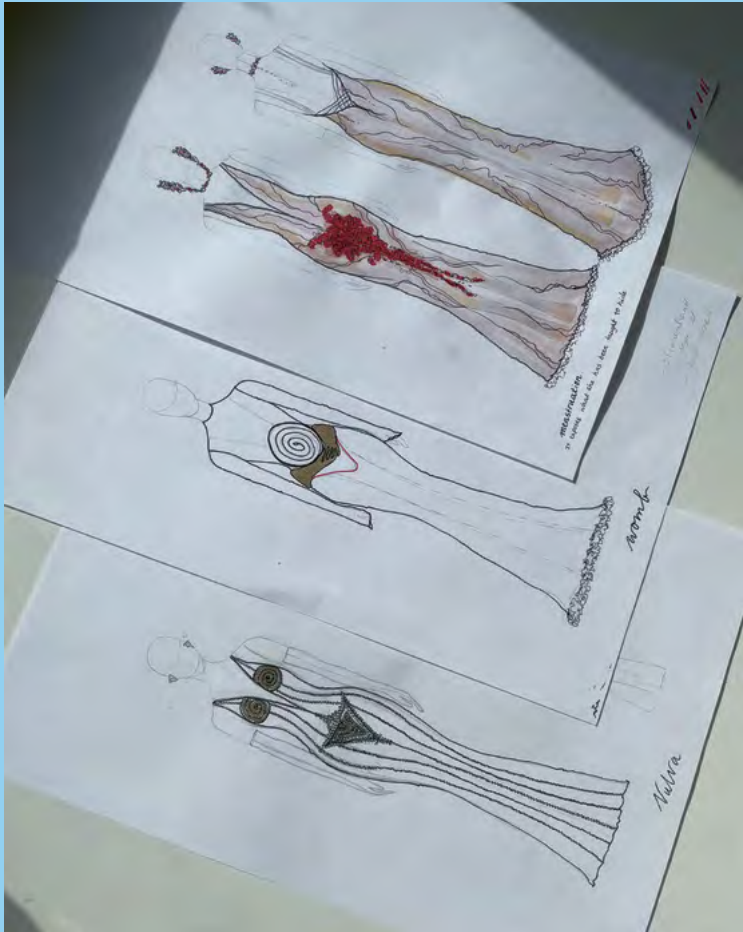
Om de diepgaande wisselwerking tussen traditie en moderniteit verder te doorgronden, heeft Lee zich in haar project *Cut-out legacy* gericht op zowel Koreaanse als Nederlandse papierknipkunst. Tijdens de onderzoeksfase deed ze literatuuronderzoek en materiaalexperimenten en hield ze interviews met experts. Ook heeft ze het snijvlak van papierknipsels en sjamanisme onderzocht in samenwerking met de Koreaanse sjamaan Hong-ki Kim en Shim Ha-yong, hoofd van het Koreaanse Volkskunstmuseum. In een drie experimenten vermengt ze Koreaans en Nederlands papierknippen tot een nieuwe culturele taal. In het eerste experiment vergelijkt ze het werk van voorganger van de doopsgezinde gemeenschap Jan de Bleyker met dat van Hong-ki Kim. Voor het tweede werkt ze samen met Hong-ki Kim en mime-speler Yu Jin Gyu, met wie ze uitzoekt hoe het *Seolwi* (Koreaans papierknippen) op een immateriële manier uitgebeeld kan worden. Tot slot interviewde ze leden van de Nederlandse Vereniging voor Papierknipkunst, wat voor wederzijdse kennisuitwisseling zorgde en tot het inzicht leidde dat het behoud van deze kunst niet bij individuen neergelegd kan worden. 'Knipkunst moet niet alleen benaderd worden als een prachtig traditioneel ambacht, maar ook als een immaterieel cultureel erfgoed dat leeft en evolueert door de tijd. Ik geloof dat het waardevolle inzichten kan verschaffen in de rol die ambacht speelt in het vormgeven van culturele identiteit en gemeenschap.'

'Knipkunst moet worden benaderd als immaterieel cultureel erfgoed dat evolueert door de tijd'

Het afgelopen jaar is voor Lee transformerend geweest. 'Het heeft mijn begrip van de sociaal-culturele en historische lagen van traditionele ambachten verdiept, waardoor ik hun diepgaande invloed op hedendaagse vormgeving beter kan waarderen.' De mogelijkheid om samen te werken met experts en instellingen heeft haar creatieve netwerk verbreed en artistieke vocabulaire verrijkt. 'Op persoonlijk vlak bevestigde dit jaar mijn geloof in de onderlinge verbondenheid van kunst, ambacht en de maatschappij. Het herinnerde me eraan dat de schoonheid van ambacht niet alleen in de uiteindelijke vorm ligt, maar ook in het proces, de arbeid en de verhalen die in elk stuk verweven zijn.'

'Dit jaar bevestigde mijn geloof in de onderlinge verbondenheid van kunst, ambacht en de maatschappij'

101

102

TESSA VAN DEN EEDEN

Als autodidact modeontwerper bouwde Tessa van den Eeden – met behulp van haar moeders naaimachine en een dosis daadkracht – een commerciële business. Ze ontwikkelde een eigen stem, met werk waarin ze aan de buitenkant toont wat er aan de binnenkant gebeurt. Ze viel op en werd tijdens de *Scout nights* geselecteerd. 'Ik was dolblij, maar had met mijn plan de lat hoog gelegd.'

In haar plan borduurt ze voort op haar multimediale project *COCAINE*. 'Het uitgangspunt was de massale vlucht van mensen uit hun eigen leven, met bijvoorbeeld drugs, alcohol, werkverslaving en prestatiedrang.' Op eenzelfde manier wil Van den Eeden dit jaar andere gevoelige onderwerpen aansnijden. 'Ik wil taboes doorbreken en mensen aanzetten tot nadenken.' De menselijke worsteling van alledag wilde ze verbeelden, maar ondertussen worstelde ze zelf, als maker. 'Dit jaar werd een ontdekkingsreis naar wie ik als maker ben. Wat is mijn stem? Welke ruimte mag ik innemen?' Ze wilde input van anderen gebruiken voor een nieuwe collectie, maar het kwam niet op gang. 'Niet de obstakels van anderen, maar dat wat ikzelf zie en voel zorgt ervoor dat ik wil en kan ontwerpen.'

Nu zet Van den Eeden haar autonomie op de eerste plaats. Gevoeligheden in de samenleving pikt ze op en verwerkt ze in haar ontwerpen. Vaak zijn het onderwerpen die haar ook raken. Zoals vrouwelijkheid. 'In mijn klantenkring zie ik veel verschillende mensen: modellen, bijna-bruiden, moeders, artiesten en *drag queens*. Zij hebben verschillende blikken op vrouwelijkheid. De één ziet vrouwelijkheid als een rol waar je vol zelfverzekerdheid in- en uitstapt, de ander zoekt een balans tussen onthullen en verhullen.

Dat wat ze niet mooi vinden aan hun lichaam, willen ze bedekken. Tijdens een *fitting* worden veel vrouwen geconfronteerd met zichzelf. Je ziet hoe ze zich over zichzelf en hun lichaam voelen tijdens het passen, dat vind ik interessant. Ze denken dat andere kleding hun onvrede kan wegnemen.' Maar het laatste dat Van den Eeden wil doen is vrouwelijkheid verhullen. 'Ik houd me graag met de kleine details van de vrouwelijke lichaamsvorm bezig, daarom volgde ik dit jaar een lingerieopleiding.'

Vrouwelijkheid mag voor haar naar de voorgrond, letterlijk. Tekeningen van de *menstruation dress*, *ovula dress* en *womb dress* tonen stuk voor stuk vrouwelijke jurken in alle opzichten: qua pasvorm én applicaties. Hoe iemand de jurken ziet, is afhankelijk van het referentiekader van diegene. 'Het is vrouwelijk, het is opvallend en *in your face*. Ik wil mensen confronteren met hun ongemak.'

'Ik wil mensen confronteren met hun ongemak'

103

'Ik houd me graag met kleine details van de vrouwelijke lichaamsvorm bezig'

104

'In hoeverre kunnen we technologie gebruiken om geheugen te reconstrueren?'

TOFE AL-OBAYDI

'In hoeverre kunnen we de technologie van vandaag gebruiken om iemands geheugen te reconstrueren?', vraagt grafisch ontwerper Tofe Al-Obaydi zich af. Herinneringen staan centraal in zijn werk. Hij was veertien toen hij zijn thuisland Irak moest verlaten, evenzoveel tijd is hij nu in Nederland. In zijn afstudeerwerk *Removing dust covers* onderzocht hij hoe hij kon terugkeren naar de plek van zijn jeugd. De 'stofhoezen' verwijzen naar het gebruik om meubels met lakens af te dekken wanneer je voor langere tijd op reis gaat. Voor hun vlucht heeft de familie Al-Obaydi dat ook gedaan, in de hoop weer terug te keren.

Op basis van de weinige foto's die hij van zijn jeugdhuis heeft, zijn eigen herinneringen en informatie uit bijvoorbeeld Google Maps, reconstrueerde hij de woning en het interieur digitaal in 3D. Uiteindelijk heeft hij die digitale wereld fysiek gemaakt, door zijn kinderkamer schematisch na te bouwen en beelden te projecteren op de meubels. Een vertelstem neemt je mee naar het traumatische moment dat Al-Obaydi zijn moeder moet vertellen over het tragische lot van zijn broer.

Hoewel confronterend, heeft de realisatie van dit project Al-Obaydi geholpen bij de verwerking van zijn ervaringen. Om zijn project breder te trekken, brengt hij nu voor het eerst ook de herinneringen van iemand anders in kaart: een medestudent van de academie. Ook hij kan om persoonlijke redenen het huis uit zijn jeugd niet meer bezoeken. Uiteindelijk hoopt Al-Obaydi tot een methode en systeem te komen waarmee mensen zelf aan de slag kunnen om hun herinneringen vorm te geven. 'Ik merk wel dat voor andere mensen hieraan werken veel makkelijker is dan voor jezelf. Dan heb je die emotionele hechting niet.'

Dit jaar heeft Al-Obaydi gewerkt aan technische verbeteringen om de 3D-texturen en ervaring nog realistischer te krijgen. Ook onderzocht hij hoe hij meer zintuiglijke waarnemingen, zoals geur, kan toevoegen om de herinneringen tastbaarder te maken. Daarnaast heeft hij zich verdiept in nieuwe vormen van archiveren, zoals het 3D-scannen van objecten, en wil hij de mdf-meubels uit de installatie vervangen door een duurzamer modulair systeem. Het ontwikkeljaar maakt dit soort materiaalexperimenten mogelijk en biedt de stabiliteit om dingen uit te proberen. Een onverwacht mooie uitkomst zijn de ontstane samenwerkingen met andere deelnemers aan het programma: 'Talentontwikkeling maakt het *smoother* om connecties met andere mensen aan te gaan.'

'Ik kan nu connecties met andere mensen aangaan'

105

TYCHO

Foto door Lin Woldendorp

106

Eigenlijk wilde Tycho helemaal niets met kunst te maken hebben. Met een beeldend kunstenaar als vader en een actrice als moeder ontwikkelde hij als kind zelfs een aversie tegen traditionele kunstvormen. Op zijn dertiende vond hij zijn passie in graffiti. Met name de anonimiteit en de spanning die ermee gepaard gaat spraken hem aan. Zo'n tien jaar later, na zijn grafische opleiding, begon hij met het maken van kritische muurschilderingen over stedelijke verandering op slooppanden, en plaatste hij alternatieve verkeersborden op bouwplaatsen. De Amsterdammer maakte van dit soort interventies in de publieke ruimte zijn werk en richt zich op beladen onderwerpen als woningnood en gentrificatie. Zo werd hij toch een soort van kunstenaar.

Maatschappijkritisch en met Amsterdamse humor stelt hij de ongelijkheden in de stad aan de kaak. Zijn kritiek komt vooral voort uit liefde voor zijn geboorteplek. 'Woningnood geldt niet voor elke groep. Als je genoeg geld hebt, kun je een huis kopen, maar met minder lukt het niet. Daar wil ik over communiceren; de openbare ruimte is daar de juiste plek voor.'

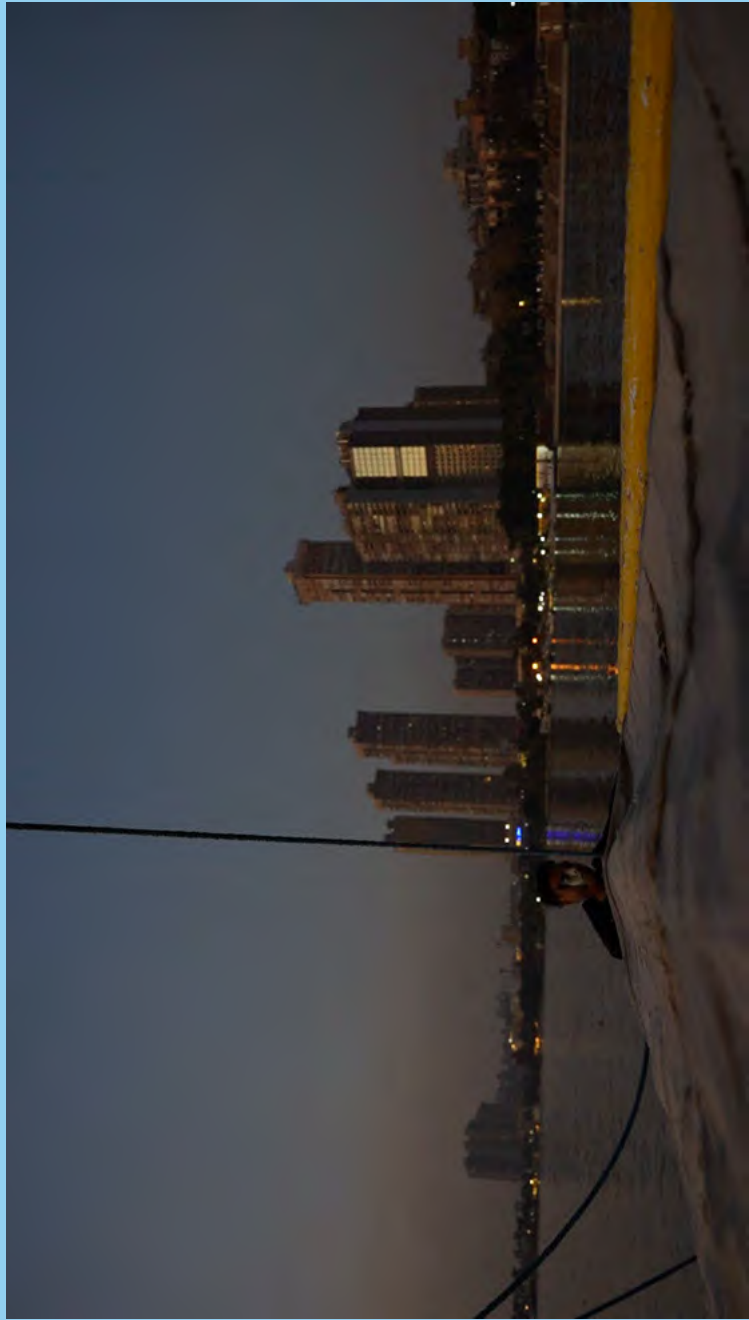
Tijdens het ontwikkeljaar wilde Tycho nieuwe technieken en materialen verkennen en besloot hij samenwerkingen aan te gaan met verschillende makers uit diverse disciplines, waaronder fotografen, tattoo-artisten en keramisten. 'We wonen en leven allemaal in deze stad en zijn onderdeel van de samenleving hier. We zien dat Amsterdam verandert, op een positieve, maar ook op een negatieve manier.' In het Vrij Paleis maakte hij de flitsexpositie *Kontempererrie kunst* met installaties van eigen hand en die van anderen die de voor hem belangrijke stedelijke thema's belichten. 'Ik was benieuwd of ik met werk in een binnenruimte hetzelfde gevoel zou kunnen overbrengen, zonder dat het ten koste zou gaan van het rebelse karakter. Dat smaakte absoluut naar meer. Door het vele experimenteren – iets wat enkel kan als je daar de financiële ruimte voor hebt – heb ik bijvoorbeeld ook ontdekt wat ik niet kan.'

'Woningnood geldt niet voor elke groep'

Met fotograaf Lin Woldendorp maakte hij een serie over anonieme identiteit. 'We leven in een hele zichtbare wereld. Het is ontzettend moeilijk geworden om anoniem te blijven in deze tijd. En wat betekent privacy nog? Woldendorp fotografeerde een groep mannen met hetzelfde kapsel. Ik sta er zelf ook tussen. We staan in verschillende poses en opstellingen maar je ziet alleen ons achterhoofd. Het mooie en interessante is; zo worden we weer anoniem.'

'Wat betekent privacy nog?'

107

ZOBAYDA

108

Zobayda wilde zich als audiovisueel maker verder ontwikkelen in haar praktijk, met name in audiovisuele formats als foto's, video's en geluid. Daarnaast wilde ze onderzoeken hoe ze haar netwerk daarvoor het beste kon inzetten en hoe ze zou kunnen samenwerken met kunstenaars en denkers die haar direct of indirect hebben beïnvloed. 'Dit alles om mijn praktijk verder uit te breiden.'

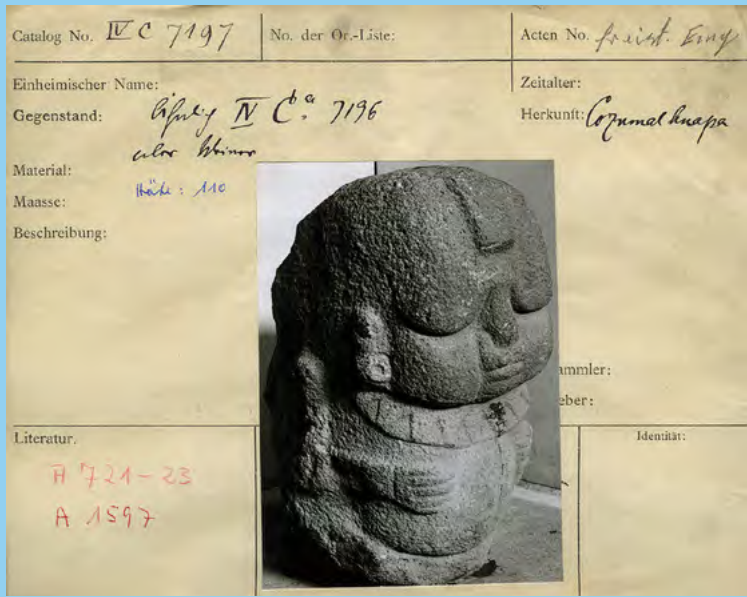
Het thema dat voor Zobayda centraal stond was 'rust'. 'Wat betekent dat eigenlijk? Hoe zie en ervaar ik het zelf, en hoe zit dat bij anderen? Er zijn zoveel vormen van rust. Daar wilde ik mijn aandacht op vestigen. Ik werd gemotiveerd door schrijvers, kunstenaars, denkers en vrienden die er allemaal op hun eigen manier mee worstelen. De grote vraag is: hoe vinden wij met zijn allen rust in het tempo waarin de wereld zich momenteel beweegt? Ik wilde mijn visie en die van anderen delen door middel van onderzoek, interviews en beeldende kunst. Veel van de uitkomsten en resultaten zijn langetermijnprojecten die nog niet in het openbaar zijn gedeeld of getoond. Tegelijkertijd heb ik het afgelopen jaar aan verschillende projecten gewerkt met fotografie en film. De komende tijd wil ik gaan werken met geluid, meer naar binnen kijken in mijn praktijk en mijn archief en website opbouwen.'

Het hele proces is voor de audiovisueel maker van onschatbare waarde geweest. 'Ik heb geleerd welke manier van werken het beste bij mij past. Zo weet ik nu hoe bevrijdend het is om volledig zelfbeschikking te hebben over mijn uren, interesses, formats en samenwerkingen. Naast het leren over mijn individuele praktijk, heb ik mij kunnen verdiepen in mijn netwerk en mijn eigen functie daarin. Welke rol ik wil vervullen als verhalenverteller en beeldend kunstenaar, en hoe ik er voor mensen kan zijn via mijn kunst. Ik ben samenwerkingen aangegaan met veel verschillende makers: schrijvers, onderzoekers, fotografen, videografen, dichters en meer. Ik heb mezelf in de positie van een student kunnen plaatsen en zo optimaal kunnen leren van mensen die ik bewonder. Zo heeft deze beurs mij de mogelijkheid gegeven om te leren, groeien, creëren en samenwerken op manieren waar ik van droomde. De volgende stap is voor mij de ontwikkeling van een documentaire, waar ik dit jaar aan ben begonnen.'

'Rust, wat betekent dat eigenlijk?'

'Ik kon groeien en samenwerken op manieren waar ik van droomde.'

109

Spectrogramm gegeneerd door custommade magnetometer, Zuzanna Zgierska

110

Barrigón, Late Preclassic Maya, 500 BCE – 300 BCE. Berlin State Museums, The Ethnological Museum of Berlin / Ines Seibt CC BY-NC-SA 4.0

ZUZANNA ZGIERSKA

Als artistiek onderzoeker en documentairemaker die met technologie werkt, bevraagt Zuzanna Zgierska het westerse oculaircentrisch kennisparadigma, dat het gezichtsvermogen boven andere zintuigen stelt. Ze hackt wetenschappelijke instrumenten en voegt deze als prothetische extensies toe aan haar camera-installatie. Deze stukjes technologie nemen informatie waar die is opgeslagen in het landschap, maar onzichtbaar is voor het menselijk oog. Op die manier bekritiseert ze het visuele gereedschap van kolonisten, die terreinen in kaart brachten met teksten en beelden, en erkent ze de wijsheid van overwonnen culturen, die vaak fascinerende inzichten opdoen buiten het direct waarneembare. 'Door de manier waarop we de wereld registreren te veranderen, kunnen we machtsstructuren en daarmee de sociale realiteit veranderen,' zegt Zgierska. 'Ik ben op zoek naar een manier om verschillende vormen van kennis met elkaar te verbinden en toegankelijk te maken.'

Sinds 2020 werkt Zgierska samen met nomadische gemeenschappen in Inughuit Nunaat (Noord-Groenland) en paleomagnetisch natuurkundigen in Europa aan een serie *Out of focus* (mede geregisseerd door Louis Braddock Clarke). In dit werk werd het hermagnetiseren van ijzermeteorieten, de 'harde schijven uit de ruimte', een strategie om geologische trofeeën te herstellen en landschapdiscoursen te dekoloniseren.

Haar huidige project is gebaseerd op de wetenschappelijke ontdekking uit 2019 dat *Barrigones*, beelden uit de oude Monte Alto-cultuur in het huidige Guatemala, magnetische afwijkingen vertonen rond de navel. Deze stenen reuzen werden opzettelijk gevormd rond een magnetisch veld, wat suggereert dat de Meso-Amerikaanse beeldhouwers al met magnetisme bekend waren, lang voordat de Grieken het in de achtste eeuw voor Christus beschreven. Deze ontdekking verandert het heersende beeld van de westerse wereld als historisch meer geavanceerd. Zgierska herhaalt de metingen van de wetenschappers in Guatemala met een zelfontwikkelde magnetometer. Ze brengt anomalieën in realtime in kaart om deze kennis, die anders verborgen blijft achter de betaalmuur van een wetenschappelijk tijdschrift, te delen en te vieren met de lokale gemeenschap. 'Er valt veel te leren van niet-westerse culturen. Door het kalibreren van registratie-instrumenten kan ik toegang krijgen tot andere manieren van begrijpen en zo kennisuitwisseling faciliteren.' Haar werk is een eerbetoon aan de kennis van het oude Monte Alto-volk en een onderzoek naar magnetisme als een manier om informatie op te slaan.

'Kunst kan een ijm of katalysator zijn voor disciplines'

'Door te veranderen hoe we de wereld registreren, kunnen we machtsverhoudingen beïnvloeden'

111

COLOFON

112

TEKST

Iris Stam
Maaïke Staffhorst
Priscilla de Putter
Roosmarijn Hompe
Victoria Anastasyadis
Willemijn de Jonge

BEELD

© Deelnemende makers, tenzij anders vermeld

ONTWERP

Studio van Onna

DRUKKERIJ

Tuijtel

© Een uitgave van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, 2024

OVER HET FONDS

Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie is het cultuurfonds voor vormgeving, architectuur, digitale cultuur en alle mogelijke cross-overs. Het fonds wil een wezenlijke bijdrage leveren aan de kwaliteit van de professionele ontwerppraktijk binnen en vooral ook tussen de disciplines vormgeving, architectuur en digitale cultuur. Onderdeel van dit streven is de interdisciplinaire wisselwerking tussen het culturele, maatschappelijk en economische domein. Het Stimuleringsfonds ondersteunt bijzondere en vernieuwende projecten en activiteiten van ontwerpers, makers en culturele instellingen in de creatieve industrie.

Stimuleringsfonds Creatieve Industrie
Groothandelsgebouw (ingang C, 5e etage, ruimte C5.069)
Weena 723
3013 AM Rotterdam
010 4361600
info@stimuleringsfonds.nl
www.stimuleringsfonds.nl

113

Wat betekent het om een jaar lang de vrije ruimte te krijgen om je te richten op artistieke en professionele groei? Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie biedt opkomend ontwerptalent jaarlijks deze kans via de Regeling Talentontwikkeling.

Met Platform Talent streeft het fonds ernaar de zichtbaarheid van deze ontwerptalenten een extra boost te geven. Bekijk de lichting 2024 in deze publicatie en krijg een overzicht van alle ontwerptalenten die het fonds de afgelopen jaren ondersteunde via talent.stimuleringsfonds.nl.

Kijk voor meer informatie over de Regeling Talentontwikkeling op stimuleringsfonds.nl.